

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

บ้านหนองยาง หมู่ที่ 3 ต.พญาเย็น

อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

วลัดักษณ์ ทศพร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์นรินทร ฉิมสุนทร

หมู่บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้ง
กองทุนหมู่บ้านขึ้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2544 มีจำนวนสมาชิกในวันจัดตั้งกองทุน 68 คน
ณ ปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 71 คน ได้ขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุน
หมู่บ้าน/ชุมชนเมือง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เลขทะเบียนที่ 30211203 ได้รับโอนเงิน
เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก
กองทุนจำนวน 46 ราย เป็นเงิน 807,000 บาท คงเหลือ 193,000 บาท เพื่อเป็นเงินกู้ฉุกเฉินให้แก่
สมาชิกกองทุน มีเงินออมในวันจัดตั้งกองทุน 2,040 บาท ณ ปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) มีเงินออมทั้ง
สิ้น 94,900 บาท ภายในเงินกู้ที่สมาชิกรู้จักนำไปประกอบอาชีพนั้นส่วนมากนำไปประกอบอาชีพด้าน
ภาคการเกษตร เป็นหลักเช่น การประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การปลูกพืช
สวน และอาชีพค้าขาย

การสำรวจและการเก็บข้อมูลนั้นได้จากการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกต
และการอภิปรายกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของ
ชีพชีโมเดล

จากการศึกษาพบว่า ในชุมชนหลังจากการได้รับเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการ
ประกอบอาชีพแล้วนั้น มีการเพิ่มรายได้และความเป็นอยู่ในครัวเรือนดีขึ้น ความเข้าใจและทัศนคติ
ที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกในชุมชนดีขึ้น การดำเนินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมี
ความเข้าใจในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา..... *K. Nong*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *N. S.*

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา..... *P. M.*

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งในด้านวิชาการงานวิจัยไว้ ณ.ที่นี้

- อาจารย์ นรินทร์ ฉิมสุนทร อาจารย์ที่ปรึกษา
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- พัฒนาการอำเภอปากช่อง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านและผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติงานในทุก ๆ ด้าน

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

วไลลักษณ์ ทศพร

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านหนองยาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ย่นรินทร ฉิมสุนทร)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ ดร.พีระศักดิ์ สิริโยธิน)

.....
(..อาจารย์ย่นรินทร.. ฉิมสุนทร..)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รศ.ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 8 ๓.ค. 2545

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2545

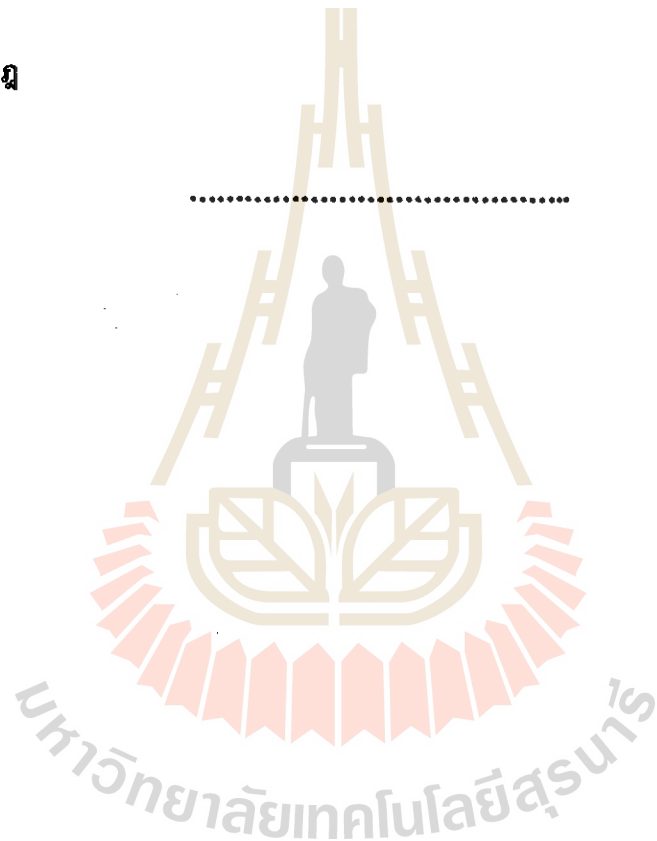
สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
หน้าอนุวัติ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	7
3. หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
4. หลักการประเมินโครงการ	16
5. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	23
1. รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ	23
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	30
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	34
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ	53
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	53

2. ผลการประเมินโดยภาพรวม	54
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีของผู้กู้	78
4. ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	81
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	81
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	82
1. สรุป อภิปรายผล	82
2. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข	85

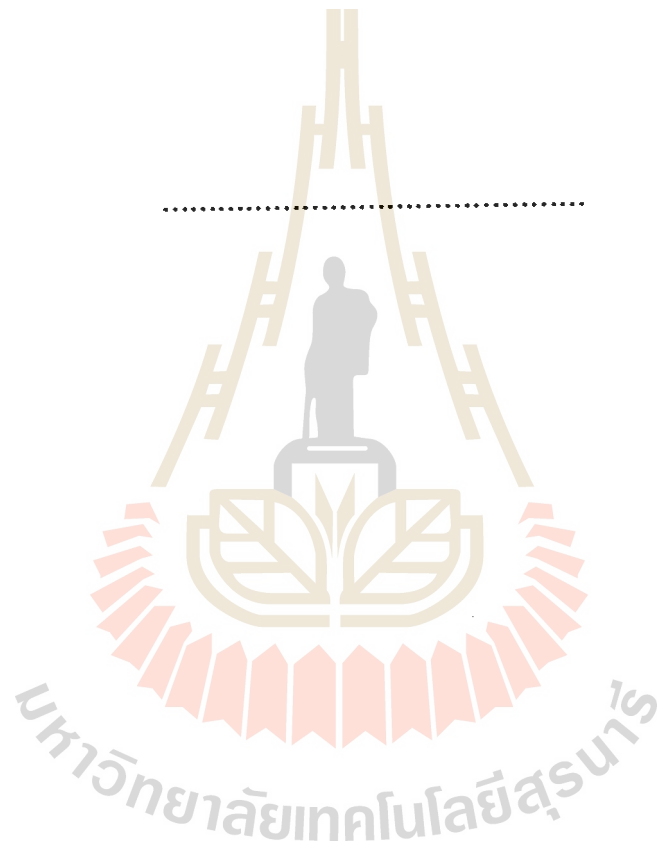
บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก - ฉ

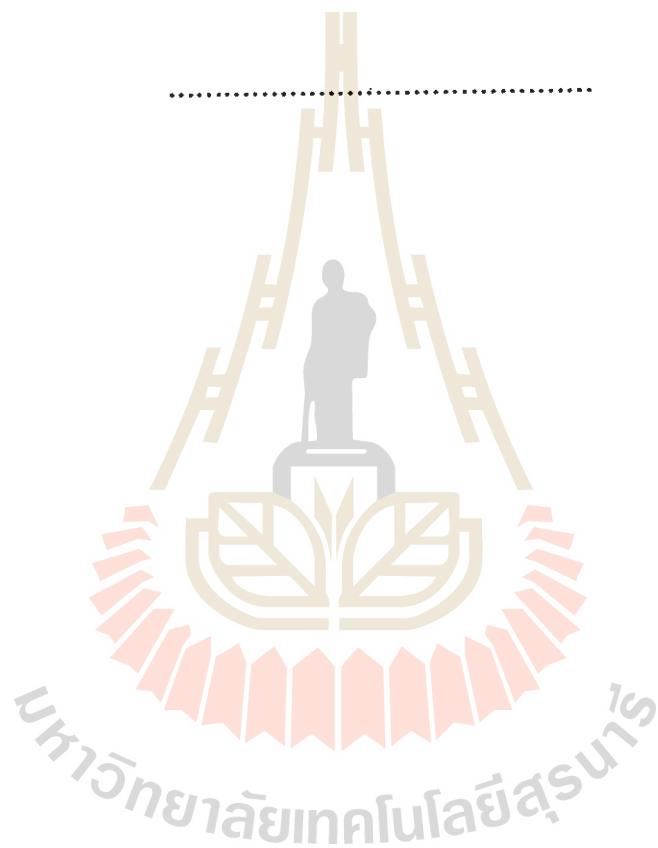
สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1	3
แผนภาพที่ 2	17
แผนภาพที่ 3	19
แผนภาพที่ 4	25

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	29
ตารางที่ 2	56
ตารางที่ 3	73

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง ประกอบกับก่อนหน้านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่มีความยากจนเป็นทุนอยู่แล้ว จึงประสบความยากจนลงไปอีก ถึงแม้ว่าประเทศไทยมีการปฏิรูปต่าง ๆ ในขณะนั้น โดยรัฐบาลได้แก้ไขปัญหาได้แก้อันตราบัน ก็คือการกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างชาติ (IMF) เพื่อมาบรรเทาผลกระทบภายในประเทศ เป็นการกู้ยืมเพื่อเกิดสภาพคล่อง

แต่เป็นการแก้ไขในส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะประชาชนยังมีความยากจนเหมือนเดิม เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากค่าแลกเปลี่ยนนโยบาย ของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน จึงได้มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้ง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการจัดตั้งที่สำคัญคือ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ส่งเสริมพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากนโยบายของรัฐบาล ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุน รับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เห็นสมควรให้มีการสนับสนุนการจัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจัดให้มี โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อส่งเสริมให้การจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการพัฒนาไปในแนวทางที่ยั่งยืนทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจและที่สำคัญเพื่อจะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละท้องถิ่นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลมากน้อยเพียงใด (รายละเอียดเพิ่มเติม ดูที่ภาคผนวก)

จากโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยสารนิพนธ์ในฐานะบัณฑิตศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิต สาขาจัดการและการประเมินโครงการ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้รับการคัดเลือกให้เข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา แล้วรายงานผลความก้าวหน้าของกองทุนหมู่บ้านเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปของ “ สารนิพนธ์ ” (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของกองทุน และเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานในอนาคต

(รายละเอียดเพิ่มเติม ดูที่ภาคผนวก)

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีวัตถุประสงค์ในการประเมิน โครงการดังนี้-

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกำหนดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ได้ระบุไว้หรือไม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการ และปัจจัยด้านลบ ที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่ามีอะไรบ้าง
3. เพื่อก่อให้เกิดองค์กรเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ในชุมชนในระดับอำเภอ และระดับอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการนำมาเพื่อการพัฒนาให้มีความเจริญในทุก ๆ ด้านของชุมชน
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

ทฤษฎี (Theory) คือ ข้ออธิบาย หรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง อันเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ทฤษฎี จึงเป็นทั้งความรู้ ความจริง และนำมาใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเนหรือทำนายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างถูกต้อง (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 16)

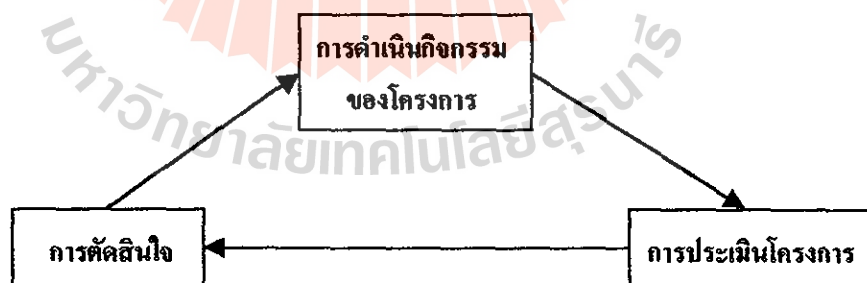
ทฤษฎี ที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

ทฤษฎี หรือต้นแบบความคิดเชิงระบบ หรือ “ ชิพพ์ โมเดล ” (CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม (D.L. Stufflebeam) ได้ให้ความหมายของการประเมินแบบนี้ว่า “ เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ” (Evaluation is the process of delineating, obtaining and using information for judging alternative decision) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), 2544 :6 : 222 – 223)

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 89 - 90)

โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

แผนภาพที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีวิธีการประเมินโครงการดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source)

เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง เช่น จากการสัมภาษณ์ การออกแบบสอบถาม เป็นต้น

2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Second Data Source)

เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ ได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผลไว้บ้างแล้ว เช่น จปฐ.2 , กชช.2 ค เป็นต้น

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ เก็บได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกในหมู่บ้าน เป็นต้น

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ เก็บรวบรวมได้โดยการบรรยายความคิดเห็น เจตคติ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน หลังจากกองทุนหมู่บ้านได้เข้าสู่ชุมชน เป็นต้น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีผลที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. ได้ทราบกระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ได้ทราบถึงปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ได้ทราบถึงหลักการก่อให้เกิดองค์กรเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนในระดับอำเภอและระดับอื่น ๆ
4. ได้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน ในพื้นที่ปฏิบัติงาน และข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้กำหนดไว้

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล ได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับกองทุน คือ

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติเพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง คือกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านและชุมชนเมืองละประมาณ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง

การจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีเอกสารในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบาย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน โดยมีปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ

1. เสริมสร้างดำเนินกิจกรรมเป็นชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของคนเอง

3. เกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

4. เชื่อม โยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.1 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและด้านการจัดการกองทุน
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความ โปร่งใสและประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

กล่าวโดยสรุปแล้ว กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง เป็นกองทุนรวมในระดับชาติ เพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกแห่ง ชุมชนละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนบริหารจัดการกันเอง ภายใต้ปรัชญา การร่วมคิดและดำเนินการ โดยกระบวนการประชาสังคม และการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ให้นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนของคน ซึ่งจะนำไปสู่ผลแห่งการเป็นภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ. 2544

นโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรให้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนนโยบายและแผนงานในการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ได้วางระเบียบไว้ 2 หมวด ดังนี้

- หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 - หมวดที่ 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- (รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ได้วางระเบียบไว้และให้ยกเลิกความในวรรคสอง ของ ข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา อาศัยอำนาจตามความในข้อ 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ออกระเบียบไว้ 9 หมวด ดังนี้

- หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป
- หมวดที่ 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- หมวดที่ 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- หมวดที่ 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด
- หมวดที่ 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- หมวดที่ 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน
- หมวดที่ 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- หมวดที่ 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ
- หมวดที่ 9 บทเฉพาะกาล

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ยกเลิกความใน ข้อ 16 วรรค 1 และ ข้อ 41 วรรค 1 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

และในช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติงานในพื้นที่ของผู้วิจัยสารนิพนธ์ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 119 ตอนพิเศษ 43 ง ลงวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 มีใจความว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” และคำว่า “บัญชีเงินสะสม” ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

เพื่อเป็นการให้เกิดเป็นการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ออกแนวทางปฏิบัติ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ภายใต้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 ไว้ด้วย

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

3. หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 41 แห่งระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 แห่งระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้มีการติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2544 ลงนามโดย ผู้รับผิดชอบจากส่วนราชการ ตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ใช้ในการกำหนดคนคอยและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป โดยแบ่งตามส่วนดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน / ชุมชน
- ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน
- ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน / ชุมชน
- ส่วนที่ 4 ทุนการดำเนินงานของกองทุน
- ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน เมื่อได้รับการ

สนับสนุนเป็นวงเงิน 1,000,000.-บาท จาก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

แบบคำขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้ทำการขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2544 และได้รับหมายเลขทะเบียนกองทุนเลขที่ 30211203 โดยมีผู้รับผิดชอบจากส่วนราชการ ตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นผู้รับขึ้นทะเบียน

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

3.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน

จากวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านและชุมชน แต่ละแห่งต้องบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง เพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนสามารถมีเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านอย่างยั่งยืน ชุมชนและหมู่บ้านจึงต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดขึ้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละแห่ง มีคณะกรรมการกองทุน จำนวน 15 คน ซึ่งได้คัดเลือกกันเองระหว่างสมาชิกภายในหมู่บ้านและชุมชน ให้เข้ามาเป็นคณะผู้ดำเนินการต่าง ๆ ในชุมชน ตามระเบียบข้อบังคับที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดขึ้น แต่การจัดการหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งการกำหนดอนาคตของชุมชนให้เป็นไปโดยคุณค่า และภูมิปัญญาของหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ดำเนินการบริหารจัดการกองทุน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน เพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ซึ่งในหมู่บ้านบางแห่งอาจมีอยู่ก่อนที่เงินกองทุน 1 ล้านบาทจะเกิดขึ้นแล้ว หลังจากนั้นให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ไม่ให้ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์รับคิดชอบในการปฏิบัติงานในพื้นที่ เป็นการจัดตั้งกองทุนแรกที่มีในหมู่บ้าน จึงได้มีการร่างระเบียบ ข้อบังคับ ของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กำหนดไว้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง
2. วัตถุประสงค์
3. แหล่งที่มาของกองทุน
4. คุณสมบัติของสมาชิก
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
6. การพ้นสภาพการเป็นสมาชิก
7. การคิดค่าธรรมเนียมและค่าหุ้น
8. คณะกรรมการกองทุน
9. การกู้เงินและการชำระคืน
10. การจัดสรรกำไรสุทธิ และการจัดทำบัญชี
11. บทเฉพาะกาล

ซึ่งรายละเอียดของ ระเบียบข้อบังคับ กองทุนหมู่บ้านหนองยาง หมู่ที่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดดังนี้

กองทุนหมู่บ้านหนองยาง ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการเสี่ยสละ การออมทรัพย์ และเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงกำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อดำเนินกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านหนองยาง ดังนี้

- ข้อ 1. ระเบียบนี้ เรียกว่า ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองยาง
- ข้อ 2. ที่ตั้งของกองทุน ณ ศาลาวัดหนองยาง หมู่ที่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 30320

- ข้อ 3. ระเบียบนี้บังคับใช้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป
- ข้อ 4. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน
- (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิก
 - (2) ส่งเสริมการออมทรัพย์ ด้วยการฝากเงินสัจจะและการถือหุ้น
- ข้อ 5. ที่มีของเงินทุน ประกอบด้วย
- (1) เงินฝากสัจจะ
 - (2) เงินค่าหุ้น
 - (3) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- ข้อ 6. คุณสมบัติของสมาชิก
- (1) เป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองยาง หมู่ที่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนจัดตั้งกองทุน
 - (2) มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้น
 - (3) มีความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะร่วมกิจกรรมของกองทุน และมีนิสัยดีงาม
 - (4) มีความอดทน เสียสละต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ
 - (5) เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- ข้อ 7. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- (1) ขึ้นใบสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
 - (2) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่า จะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม
- ข้อ 8. หลักฐานการรับสมัคร
- (1) สำเนาทะเบียนบ้าน
 - (2) สำเนาบัตรประชาชน
- ข้อ 9. เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรรับเข้าเป็นสมาชิก จะต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น ภายใน 5 วัน
- ข้อ 10. สมาชิกขาด หรือพ้นจากการเป็นสมาชิก ดังนี้
- (1) ตาย
 - (2) ลาออก
 - (3) ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออก
 - (4) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(5) ฝ่ายสิ้นระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าด้วยประการใด

- ข้อ 11. สมาชิกที่ขอลาออกจากการเป็นสมาชิก ต้องเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า หนึ่งปี และต้องแจ้งล่วงหน้าต่อคณะกรรมการก่อน 1 เดือน และผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกภาพ อาจยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้ แต่จะต้องเป็นผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 1 ปี
- ข้อ 12. การคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้า
คณะกรรมการกองทุนคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นราย รายละ 10 บาท โดยสมาชิกต้องชำระภายใน 5 วัน นับจากที่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการ
- ข้อ 13. หุ่น ๆ หนึ่ง มีมูลค่าหุ่นละ 20 บาท สมาชิกแรกเข้าจะต้องถือหุ่น โดยชำระค่าหุ่น และเพิ่มหุ่น ได้มีละหนึ่งครั้งในวันประชุมใหญ่
- ข้อ 14. วิธีการชำระหุ้น สมาชิกชำระโดยเงินสด
- ข้อ 15. สมาชิกจะพิจารณาเลือกบุคคลที่เหมาะสม มีความรู้ เพื่อเป็นคณะกรรมการกองทุน ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย จำนวน 13 คน
- ข้อ 16. คณะกรรมการกองทุน ประกอบด้วย ประธานกรรมการกองทุน รองประธานกรรมการกองทุน เลขานุการ เหรัญญิก และคณะกรรมการร่วม
- ข้อ 17. กรรมการกองทุน มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี
เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่กรรมการกองทุน เข้ารับตำแหน่ง ให้กรรมการกองทุนจับฉลากออกกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุน กำหนด
ในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตามวาระ คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วยกรรมการกองทุนเท่าที่มีอยู่ และคณะกรรมการกองทุน จะต้องจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนที่พ้นตำแหน่งตามวาระภายในระยะเวลา 30 วัน
- ข้อ 18. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง พ.ศ. 2544
- ข้อ 19. คณะกรรมการกองทุน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
(1) บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
(2) ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน

- (3) รับสมาชิก และจัดทำทะเบียนสมาชิก
- ข้อ 20. ประธานกรรมการกองทุน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
 (1) เป็นประธานในการประชุมกรรมการกองทุน
 (2) เรียกประชุมกรรมการกองทุน
 (3) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามมติกรรมการมอบหมาย
- ข้อ 21. ให้รองประธานกรรมการ ทำหน้าที่แทนประธานกองทุน เมื่อประธานกรรมการ กองทุนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือประธานกรรมการกองทุนมอบหมายให้ทำการแทน
- ข้อ 22. ถ้าประธานกรรมการกองทุน และรองประธานกองทุนไม่สามารถทำหน้าที่ได้ในการประชุมคราวหนึ่งคราวใด ให้ที่ประชุมเลือกคณะกรรมการ กองทุนคนใดคนหนึ่ง เป็นประธานสำหรับประชุมในคราวนั้น
- ข้อ 23. เสร็จญึกกองทุน มีหน้าที่รวบรวมจัดเก็บ ดูแลรักษาเงินและรายได้ของกองทุน จัดทำบัญชีควบคุมการใช้จ่ายของกองทุน
- ข้อ 24. เลขานุการกองทุน มีหน้าที่ ติดต่อประสานงานทั่วไป
- ข้อ 25. คณะกรรมการกองทุน ต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือเกินกว่า 1 ครั้ง ถ้ามีความจำเป็น และต้องมีกรรมการเข้าร่วมประชุมเกิน กว่ากึ่งหนึ่ง จึงครบองค์ประชุม
- ข้อ 26. การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก และกรรมการคนหนึ่งคนใดให้มีเสียงในการลงคะแนน ในกรณีเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มเพื่อชี้ขาด
- ข้อ 27. ประเภทการกู้ยืม
 (1) สร้างงาน / สร้างรายได้
 (2) การพัฒนาอาชีพ
 (3) บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน
- ข้อ 28. การอนุมัติเงินกู้
 สมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงิน จะต้องทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ประสงค์ของการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
- ข้อ 29. ลักษณะ โครงการที่ขอกู้ สมาชิกสามารถขอกู้เงินตามข้อ 27 (1), (2) และ (3) ต้องมีลักษณะและคุณสมบัติ เป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริงมีความเป็นไปได้

- ข้อ 30. วงเงินกู้ เงินกู้ตามข้อ 27 (1) , (2) และ (3) ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกิน สองหมื่นบาท
- ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกิดกว่า สองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิก พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่ง ต้อง ไม่เกินห้าหมื่นบาท
- โครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้ตามข้อ 27 (3) ต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณีเพื่อ การจำเป็นเร่งด่วน หรือประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร ในวง เงินรายละ ไม่เกิน สามพันบาทถ้วน
- ข้อ 31. การทำสัญญา เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุน ตามแบบและเงื่อนไขกำหนด
- ข้อ 32. หลักประกันเงินกู้ มีข้อกำหนดดังนี้
- (1) เงินกู้ตามข้อ 27 (1) และ (2) ต้องให้สมาชิกของกองทุนจำนวนสองคน เป็นผู้ ค้ำประกัน สำหรับเงินกู้ตามข้อ 27 (3) ให้ทำสัญญาเพียงคนเดียว
- ข้อ 33. การชำระคืนเงินกู้ เงินชำระหนี้สำหรับเงินกู้กำหนดดังนี้
- (1) เงินกู้ตามข้อ 27 (1) และ (2) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินคืน พร้อมดอกเบี้ยในหนึ่งปี
- (2) เงินกู้ตามข้อ 27 (3) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวน พร้อมดอกเบี้ย ในระยะ เวลาไม่เกิน 120 วัน
- ข้อ 34. อัตราดอกเบี้ย
- (1) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 1 ต่อ เดือน
- ข้อ 35. ค่าปรับ ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ ให้ผู้กู้เสียค่าปรับในอัตราร้อยละ 0.5 ต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันชำระหนี้ จากคณะกรรมการกองทุน
- ข้อ 36. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี
- เมื่อสิ้นปีบัญชีของกองทุน และได้ปีบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่ได้รับ ร่องโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่า กองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำ กำไรสุทธิมาจัดสรรได้ดังนี้
- (1) เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 15
- (2) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ ในอัตราร้อยละ 20
- (3) เป็นเงินค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละ 15
- (4) เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 30
- (5) อื่น ๆ ตามคณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร ในอัตราร้อยละ 20

- ข้อ 37. กองทุนจะจัดทำบัญชีเงินฝาก และบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบครอบเดือนละหนึ่งครั้ง แล้วตีพิมพ์ประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุน เพื่อให้สมาชิกทราบ
- (1) บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
 - (2) รายรับรายจ่ายของกองทุน
 - (3) สินทรัพย์ และหนี้สินของกองทุน
- ข้อ 38. คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีกองทุน และรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการเพื่อทราบถึงความก้าวหน้า สถานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของกองทุน ทุกรอบปี
- ข้อ 39. ให้คณะกรรมการกองทุนนัดประชุมใหญ่สมาชิก อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยมีวาระการประชุมดังนี้
- (1) ประธานกล่าวเปิดประชุม
 - (2) เรื่องที่แจ้งให้ที่ประชุมทราบ
 - (3) รับรองรายงานการประชุมที่ผ่านมา
 - (4) เสร็จบัญชีรายงานฐานะทางการเงิน
 - (5) วาระที่ต้องพิจารณา
 - (6) เรื่องอื่น ๆ ถ้ามี
 - (7) สรุปผล และปิดการประชุม
- บทเฉพาะกาล**
- ข้อ 40. บรรดาประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่ระเบียบนี้บังคับใช้ ให้ใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบข้อบังคับนี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีการแก้ไขหรือยกเลิก
- ข้อ 41. ภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่ระเบียบนี้บังคับใช้ ให้คณะกรรมการกองทุนประเมินการดำเนินงานตามระเบียบนี้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป
- ข้อ 42. ให้คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

4. หลักการประเมินโครงการ

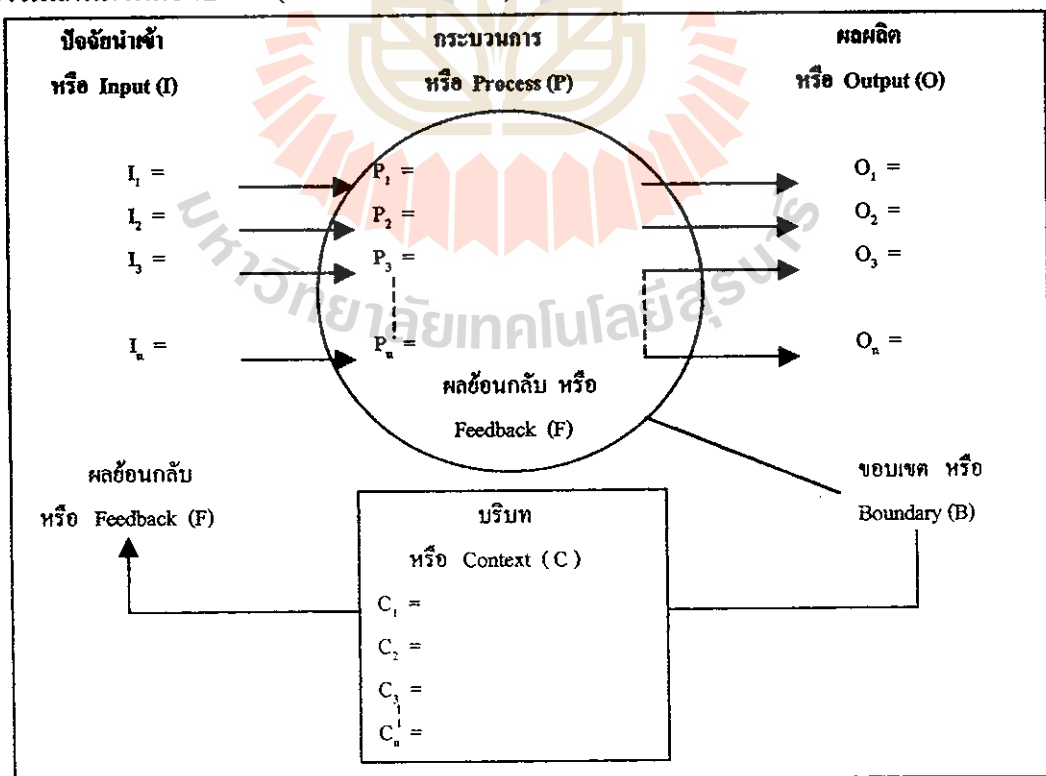
หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล

การวิจัย เป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการประเมินความสำเร็จของโครงการ หรือการวัดความสามารถในการบรรลุผลของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือการใช้ทฤษฎีระบบเป็นตัวแบบหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์

ทฤษฎีระบบ (The Systems Theory) คือ แนวคิดที่เชื่อว่า เอกภพแห่งนี้ (The Universe) เป็นหนึ่งหน่วยระบบ (A Systems Theory) แต่ละหน่วยประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นหน่วยงาน
2. มีขอบเขต
3. มีผลผลิต
4. มีกระบวนการ
5. มีปัจจัยนำเข้า
6. มีบริบท
7. มีผลย้อนกลับ
8. ประกอบขึ้นจากหน่วยย่อยระบบจำนวนหนึ่ง
9. เป็นหน่วยย่อยระบบหนึ่งของหน่วยอภิระบบ
10. มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดบนมิติเวลา
11. มีที่มา ที่อยู่ และที่ไป

คุณสมบัติแต่ละประการเหล่านี้ เมื่อนำประกอบเข้าด้วยกัน เป็นแผนภาพเดียว จะได้เป็น โครงสร้างทางความคิด (Conceptual Frame work) ของหนึ่งหน่วยระบบ (A Systems Theory) ดังในแผนภาพต่อไปนี้ (เรื่องเดิม. 2545 : 33)

แผนภาพที่ 2. โครงสร้างทางความคิดที่แสดงคุณสมบัติของหนึ่งหน่วยระบบ

การประเมินโครงการ (Evaluation)

เป็นการศึกษาหรือตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ในระหว่างโครงการกำลังดำเนินการอยู่ หรือภายหลังจากที่โครงการได้สำเร็จเสร็จสิ้นไปแล้ว การประเมินผลโครงการจะต้องมีการวางแผนการประเมินอย่างมีระบบ ให้สอดคล้องกับแผนโครงการ และได้ดำเนินการตั้งแต่เริ่มกำหนดโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งมิติของการประเมินแผนงานและโครงการ ได้ 3 มิติ คือ

1. การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ
2. การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ
3. การประเมินหลังการดำเนินโครงการ

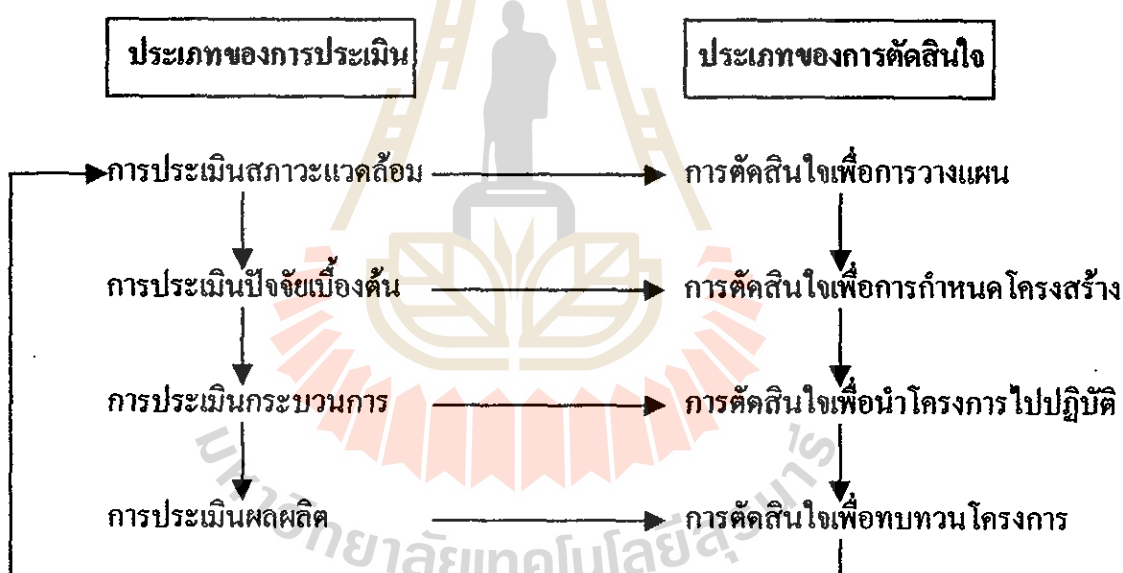
สตฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1	กำหนดหรือระบุ ข้อมูลที่ต้องการ
ขั้นตอนที่ 2	การเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นตอนที่ 3	วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) - บริบทของหน่วยระบบ
เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
 2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) - ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินโครงการ
 3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) - กระบวนการของหน่วยระบบ
เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้ดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
 4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) - ผลผลิตของหน่วยระบบ
เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของ การชุก เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ
- นอกจากนี้ ประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นของการประเมิน ได้แก่
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decision)
เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้ นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ ให้สอดคล้องกับการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision)
เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้ นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision)
เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาความคุ้มค่าในการให้เงินไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision)
เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป
และสตีฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังนี้.-

แผนภาพที่ 3. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและการตัดสินใจ

5. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สัมพันธ์ เศรษฐกิจ. (มีนาคม - มิถุนายน 2544). บทเรียนกองทุน SIF ต่อ “ กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ”. ชีวิตชุมชน : 5

เป้าหมายที่สำคัญของกองทุนชิฟ คือ การสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นเป้าหมายใหญ่ที่ควรเป็นเป้าหมายหลักของกองทุนหมู่บ้านด้วย

การที่กองทุนซีพี กำหนดให้การสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นเป้าหมายหลัก ทำให้การดำเนินการทั้งหลายจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ถ้าทำลงไปแล้ว จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นมาได้จริงหรือไม่

ในทำนองเดียวกัน ถ้ากองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลต้องการให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ฟังพาตัวเองได้ และทำให้คุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น กองทุนหมู่บ้านก็ต้องไม่ใช่เงินเป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ที่ฉาบฉวยของตัวเองและพวกพ้องเท่านั้น แต่จะต้องเอื้ออำนวยให้เงินก้อนนี้ส่งผลเป็นการยกระดับให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

เป้าหมายที่จับต้องได้ง่ายของกองทุนหมู่บ้าน คงเป็นเรื่องของการทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน และสร้างรายได้ของชาวบ้านเป็นหลัก เพื่อส่งผลต่อการเพิ่มกำลังซื้อให้กับระบบเศรษฐกิจ

เพราะความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านคงไม่ใช่แค่รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนที่มีโอกาสกู้เงินไป หรือบรรลุผล 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ เพียงเท่านั้น ถ้าหากว่าชุมชนที่เขาอยู่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน เกิดความไม่ไว้วางใจกัน หรือเกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างมโหฬาร ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้เกิด NPL (หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้) ทางสังคมและชุมชนล่มสลายแล้ว ประเทศไทยก็คงจะต้องเจอกับวิกฤติเศรษฐกิจผสมโรงกับวิกฤติทางสังคมอย่างแน่นอน เพื่อนั้นคงไม่ต้องเถียงกันแล้วว่า จะปิดประเทศหรือไม่ เพราะถึงเปิดประเทศไปก็คงไม่มีใครอยากจะทำค้าด้วย

ด้วยเหตุนี้ การสร้างชุมชนเข้มแข็งจึงเป็นแนวทางที่กองทุนหมู่บ้านมีอาจละเลยไปได้ เพราะหากไม่ดำเนินตามแนวทางนี้ เป้าหมายที่ตั้งไว้ในเรื่องการสร้างรายได้ การสร้างกำลังซื้อให้กับประชาชน ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีคลังก็จะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะผลประโยชน์จะตกอยู่กับคนไม่กี่คน ในขณะที่คนส่วนใหญ่ยังต้องแบกรับภาระหนี้ที่จะต้องจ่ายในรูปแบบของภาษีและใช้หนี้เงินกู้ต่างประเทศ

การลงทุนถึง 80,000 ล้านบาท ในภาวะที่ค่าเงินบาทที่ตกลงไป ก็มีผลต่อการล่มสลายของประเทศชาติเช่นนี้แล้ว ความล้มเหลวของกองทุนหมู่บ้านจะกลายเป็นหอกที่มิดำพรศไทยรักไทยและคนที่เกี่ยวข้องไปอีกนานแสนนาน

นงลักษณ์ เศรษฐพิพิงษ์. (2545). จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. วารสารการศึกษา

นอกโรงเรียน : 32 - 33

กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ในความหมายของรัฐ คือ เครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากรานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชนเมือง 80,000 กว่าแห่งทั่วประเทศ นี่คือความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ ส่วนในแง่สังคม คือ เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุน เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

และสำหรับในแง่การเมือง ความหมายก็คือ นโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั่วถึงและปวงพรอมโดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่แบ่งพรรค ไม่แบ่งพวก หวังผลระยะยาวกับการกลับมาเข้าพวกเข้าพรรคเดียวกัน นโยบายหาเสียงที่เข้าถึงใจของคนจนเช่นนี้ มีผลดีต่อการบริหารและการปกครองประเทศ จะความหมายใดก็ตาม แต่สำหรับคนในชุมชนชนบท และเมือง มีความหมายต่อชีวิตของพวกเขาอย่างยิ่ง

โดยสรุป จุดเด่นและจุดด้อยของกองทุนหมู่บ้าน คือ

จุดเด่น

1. ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดความตระหนักในความสำคัญของการศึกษาและการหาความรู้เพื่อให้ตนเองและชุมชนทำงานได้ แรงขับเคลื่อนกล่าว หากหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับประชาชนเข้ามาสวมรับตรงนี้จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เนื่องจากชุมชนเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้หนังสือและคิดเลขเป็น

2. สิทธิในการรับเงินกองทุนดังกล่าว รัฐบาลมีเจตจำนงดีให้ทุกหมู่บ้านที่มีความพร้อมซึ่งแตกต่างจากกองทุนอื่น ๆ ที่การพิจารณาขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน เช่น กองทุน SIF หรือกองทุน กขคจ. ขึ้นอยู่กับ อบต. และข้าราชการ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านการจะได้หรือไม่ได้ ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเอง โดยที่ระเบียบกำหนดเกณฑ์ที่แสดงว่าพร้อมหรือไม่แล้วแต่คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ประเมินเท่านั้นที่จะทำให้เกิดการได้เปรียบ เสียเปรียบขึ้น อาจเป็นชนวนสร้างความไม่พอใจได้ จึงควรจะให้ชาวบ้านจัดประชาคมตรวจสอบว่าตนเองมีความพร้อมหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการประเมินตนเองและตรวจสอบกันเองของชุมชนก่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบยิ่งขึ้น

จุดด้อย

จากการสำรวจตรวจสอบความคิดเห็นจากชุมชนต่าง ๆ เห็นว่า

1. การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัด ควรให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์การกู้เงิน แม้ว่าเจตนาของรัฐบาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียน แต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้และอาจเป็นกับดักแก่ผู้กู้ที่ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อให้ทันเวลาใช้คืนกองทุน เพราะเกรงจะเสียตั้งจะ

2. วงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะ และสร้างรายได้หมุนเวียน เช่น ชาวบ้านคิดแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยจัดทำโครงการประปาหมู่บ้าน บริการให้คนในชุมชนกลายเป็นกองทุนประปาหมู่บ้าน อีกกองทุนหนึ่งขึ้นมา แต่ระเบียบดังกล่าวมิได้เปิดทางไว้ให้ ข้อเท็จจริง คือ ผู้ออกแบบต้องการให้เกิด

กิจกรรมเล็ก ๆ มากมายให้ชุมชน แต่โอกาสการคืนเงินจะยาก เพราะชุมชนขาดอำนาจการซื้อ หากผู้ไปประกอบอาชีพ โอกาสจะเป็นหนี้สูญ จะเกิดขึ้นง่าย รวมทั้งแหล่งเงินนอกระบบอัตราดอกเบี้ยสูงก็จะกลับมาบีบหนักยิ่งขึ้น และบางแห่งกำหนดค่าสมาชิก 10-30 บาท แล้วยังกำหนดค่าหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 100 บาท เพื่อเป็นทุนสมทบกองทุนโอกาสการเข้าเป็นสมาชิกจะยากขึ้นสำหรับคนจน

3. ในสภาพความจริงผู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน คือ ลูกหนี้ ธกส. ที่ขอพักชำระหนี้ ตามนโยบายรัฐบาล และยังเป็นลูกหนี้ธนาคารออมสินในโครงการธนาคารประชาชน คนเดียวกันนี้อาจจะเป็นลูกหนี้ในโครงการกองทุนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น UNPD , กรมประชาสงเคราะห์ คนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้เงินนอกระบบของนายทุนในระดับชุมชน คนเดียวกันนี้อาจเป็นผู้ปกครองกู้เงินเพื่อการศึกษาและคนเดียวกันนี้ได้รับเงินช่วยเหลือในกองทุนชุมชนเพื่อสังคม

นี่คือความจริง สิ่งที่ชาวบ้านเรียนรู้ คือวิธีการหมุนเวียนเช่นเดียวกับนักธุรกิจระบบเงินหมุนที่กำลังจะเกิดปรากฏการณ์เดียวกัน คือ ขาดสภาพคล่อง เพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่องในระดับชุมชนจะขยายในวงกว้าง หากรัฐบาลไม่หามาตรการรองรับในด้านการตลาดรองรับสินค้าจากชุมชน แต่กระแสในชุมชนกล่าวกันว่า เงินล้านนี้ รัฐบาลตั้งใจให้ชาวบ้านอยู่แล้วหากสูญก็ไม่ส่งผลกระทบ เพราะเป็นเงินในมาตรการเดียวกับเงินมีชาชวา ต่างกันแต่ที่มาเป็นเงินกู้ในประเทศเท่านั้น (กู้มาจากธนาคารออมสินที่เป็นเงินเด็ก)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีวัตถุประสงค์ ดังที่ได้กล่าวไว้ใน บทที่ 1 ของสารนิพนธ์ เล่มนี้ โดยมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ

1.1 ความหมายการประเมิน

ก่อนจะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ผู้วิจัยสารนิพนธ์ ขอกล่าวถึงคำที่ใช้ในความหมายของการประเมินไว้อย่างแพร่หลาย คือ “ Assessment ” กับ “ Evaluation ” โดยนัยของคำ 2 คำ มีความหมายต่างกัน คือ

“ Assessment ” เป็นกระบวนการในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ ส่วน “ Evaluation ” เป็นกระบวนการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจาก “ Assessment ” เป็นหลัก ดังนั้น “ Assessment ” จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อน ส่วน “ Evaluation ” เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นมาภายหลัง ด้วยเหตุนี้ “ Assessment ” จึงแยกจาก “ Evaluation ” โดยเด็ดขาดไม่ได้ (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระบบราชการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 8)

ความหมายของประเมิน โดยสรุปได้ดังนี้

1. ความหมายในเชิงตัดสินคุณค่าจากความคิดเห็น

ความหมายของการประเมินในเชิงการตัดสินคุณค่าจากความคิดเห็นเป็นความหมายที่เน้นการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยนำความคิดเห็นความรู้สึกของผู้ประเมินเป็นผู้ตัดสิน ถ้าผู้ประเมินมีลักษณะความรู้และประสบการณ์ที่ต่างกัน อาจตัดสินคุณค่าของสิ่งเดียวกันต่างกันได้

2. ความหมายในเชิงตัดสินคุณค่าจากเกณฑ์ที่กำหนด

ความหมายในเชิงตัดสินคุณค่าจากเกณฑ์ที่กำหนด จะทำให้การประเมินมีความถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการตัดสินคุณค่าจะไม่ขึ้นกับความคิด ความรู้สึก ความรู้และประสบการณ์เป็นหลัก แต่ขึ้นกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าถ้าเกณฑ์มีความชัดเจนครอบคลุมมากเพียงใด การตัดสินย่อมมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

3. ความหมายในเชิงกระบวนการรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ

ความหมายการประเมินในเชิงกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ จะเน้นความสำคัญของกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ กระบวนการได้มาของข้อมูลสารสนเทศ ก็คือ การวัดผลนั่นเอง แต่ในการวัดผลจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมตัวแปรเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพราะถ้าการประเมินยังยึดมั่นอยู่กับการตีความหมายของคะแนนที่ได้จากเครื่องมือวัดผล จะทำให้ละเลยการพิจารณาตัวแปรสำคัญที่มีคุณค่าต่อผลการประเมิน โดยเฉพาะตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ (เรืองฉิม, 2545 : 8-9)

1.2 รูปแบบการประเมิน

ความหมายของรูปแบบการประเมิน เป็นกรอบแนวความคิดของประเด็นที่จะประเมิน หรือเค้าโครงร่างในลักษณะของการเชื่อมโยงสัมพันธ์ และต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ หรือเป็นสิ่งที่แสดงภาพรวมของประเด็นที่จะประเมิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการประเมิน โครงการ (เรืองฉิม, 2545 : 83)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินได้จำแนกรูปแบบการประเมินตามจุดประสงค์ของการนำไปใช้ได้ 3 รูปแบบ ดังนี้-

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Base Evaluation Model)

เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ โดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายกับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน โครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดรูปแบบนี้ ได้แก่ ไทเลอร์ ครอนบาค และเคริกแพตทริค เป็นต้น

2. รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (Decision Oriented Evaluation Model)

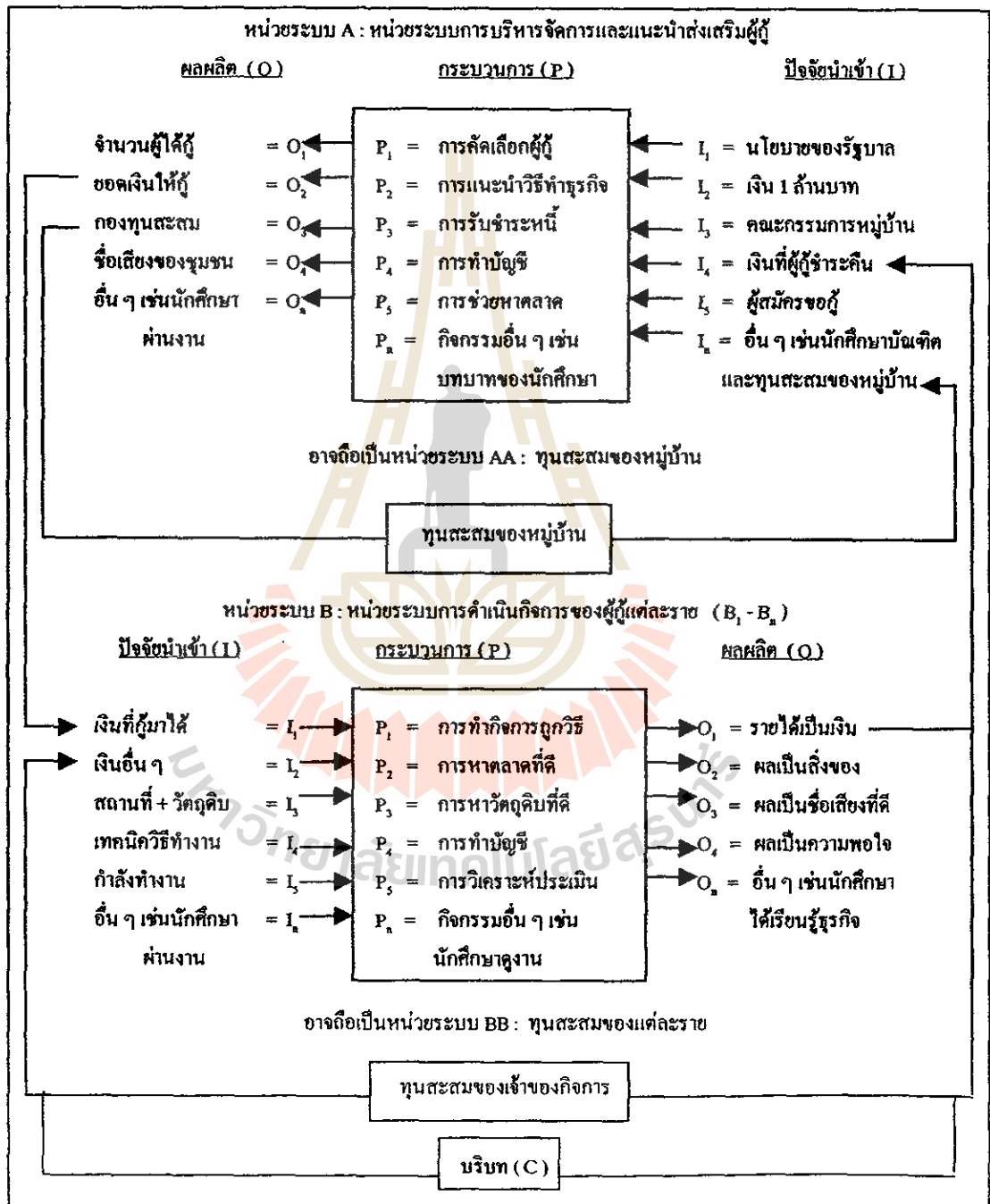
เป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการของการประเมินที่เป็นระบบ โดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการที่จะทำได้สารสนเทศ เพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดในรูปแบบนี้ ได้แก่ สตีฟเฟิลบิม อัลคิน เป็นต้น

3. รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินคุณค่า (Value – Oriented Evaluation Model)

เป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการว่า การประเมินเป็นการกำหนดคุณค่า หรือตีราคาของสิ่งที่ได้รับการประเมิน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับผลผลิตทั้งหมดของโครงการ โดยใช้กระบวนการประเมินที่เป็นระบบ ผสานกับวิธีการแบบธรรมชาติ (Naturalistic Approach) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดในรูปแบบนี้ ได้แก่ สตรีพเวน สเตก โพรวิส เป็นต้น

รูปแบบการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินซึ่งผู้วิจัยสามารถนำใช้
รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ หรือ รูปแบบเชิงระบบ หรือ ซิปป์โมเดล (CIPP Model)
ของสตัฟเฟิลบีม ดังได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ของสารนิพนธ์ฉบับนี้

ซึ่งองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซิปป์ โมเดล” มีส่วนประกอบ
ดังในแผนภาพ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพข้างต้น แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและผู้ผู้ประกอบด้วยกัน 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 หน่วยระบบ A ได้แก่ การบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้ผู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 หน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบดำเนินการของผู้ผู้แต่ละรายโดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วย A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ มีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิและมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับ ระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้ผู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้ผู้แต่ละราย มี P กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงของระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุน เป็นผู้ให้เงินกู้แก่ระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำ การดำเนินการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการ ได้ผลดี ก็ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) หมายถึง บริบทของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B เช่น สภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ความหมายของประชากรและประเภทของประชากร

ประชากร (Population) ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น วัตถุ หิน แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 :174 - 175)

ประชากรของการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ประชากรแบบจำกัด (Finite Population)

ประชากรแบบจำกัด คือ ประชากรที่ผู้วิจัยสามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด

2. ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population)

ประชากรแบบไม่จำกัด คือ ประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีอยู่จำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด

2.2 ความหมายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง กลุ่มคน วัตถุ สิ่งของหรือลักษณะทางจิตวิทยา ที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ทำการวิจัยในบางครั้งที่ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะทำการศึกษาหรือวิจัยประชากรได้ทั้งหมดได้ การเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างแทนการศึกษาจากประชากรทั้งหมด มีประโยชน์ดังนี้

1. ประหยัดเงิน เวลาและแรงงานในการวิจัย เพราะการใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย จะทำให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้เร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย

2. มีความเชื่อมั่นและมีความถูกต้องแม่นยำมากกว่า เพราะการควบคุมความถูกต้องในการจัดกระทำกับกลุ่มที่มีจำนวนน้อยจะง่าย และได้ผลดีกว่ากับกลุ่มประชากรทั้งหมด ซึ่งถ้าหากศึกษาจากประชากรทั้งหมดและควบคุมไม่ดีแล้ว ก็ทำให้ขาดความแม่นยำได้

3. ข้อมูลบางอย่างเราไม่สามารถศึกษาจากประชากรทั้งหมดได้ จะต้องศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างแทน เช่น แพทย์ต้องตรวจเลือดคนไข้จะใช้เพียงบางหยด ไม่ใช่จะต้องใช้ทุกหยดในตัว

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

1. ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. นิยามประชากรที่จะเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. กำหนดลักษณะข้อมูลที่จะรวบรวม
3. กำหนดวิธีการในการวัด
4. กำหนดหน่วยของการสุ่มตัวอย่าง
5. วางแผนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ต้องพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในการรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง
6. ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ถ้าใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนมาก การใช้กลุ่มตัวอย่างมากจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อย แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ตลอดจนสิ้นเปลืองเวลาและแรงงาน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของประชากรหลัก คือการสุ่มประชากรจะต้องไม่แตกต่างกันมาก
2. ลักษณะของเรื่องวิจัย

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีหลายวิธี ในที่นี้จะกล่าวถึง 3 วิธี คือ

1. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์

จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง	15-30 %
จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง	10-15 %
จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง	5-10 %

2. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณ มี 2 วิธี คือ

2.1 กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ทราบแต่เพียงว่ามีจำนวนมาก

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{c^2}$$

โดยที่

n	คือจำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง
p	คือสัดส่วนประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม
z	คือระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้
z	= 1.96 ที่ระดับความมั่นใจ 95 % (ระดับ .05)
z	= 2.58 ที่ระดับความมั่นใจ 99 % (ระดับ .01)
c	คือความคลาดเคลื่อนที่พอจะอนุโลมได้ 5 % ดังนั้น C = .05

2.2 กรณีทราบจำนวนประชากรและมีจำนวนไม่มาก

$$n = \frac{P(1-P)}{C^2} \cdot \frac{P(1-P)}{N} \cdot z^2$$

โดยที่

n	คือจำนวนประชากร
n	คือจำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง
p	คือสัดส่วนประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม
z	คือระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้
z	= 1.96 ที่ระดับความมั่นใจ 95 % (ระดับ .05)
z	= 2.58 ที่ระดับความมั่นใจ 99 % (ระดับ .01)
c	คือความคลาดเคลื่อนที่พอจะอนุโลมได้ 5 % ดังนั้น C = .05

3. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan

เมื่อทราบจำนวนประชากรตั้งแต่ 10 คน ไปจนถึง 1 แสนคน มีวิธีการดังนี้.-

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	302
25	24	250	152	1500	306
30	28	260	155	1600	310
35	32	270	159	1700	313
40	36	280	162	1800	317
45	40	290	165	1900	320
50	44	300	169	2000	322
55	48	320	175	2200	327
60	52	340	181	2400	331
65	56	360	186	2600	335
70	59	380	191	2800	338
75	63	400	196	3000	341
80	66	420	201	3500	346
85	70	440	205	4000	351
90	73	460	210	4500	354
95	76	480	214	5000	357
100	80	500	217	6000	361
110	86	550	226	7000	364
120	92	600	234	8000	367
130	97	650	242	9000	368
140	103	700	248	10000	370
150	108	750	254	15000	375
160	113	800	260	20000	377
170	118	850	265	30000	379
180	123	900	269	40000	380
190	127	950	274	50000	381
200	132	1000	278	75000	382
210	136	1100	285	100000	384

ตารางที่ 1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ในพื้นที่ได้ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นร้อยละใช้กลุ่มตัวอย่าง 10-15 % โดย จำนวนประชากรของ บ้านหนองยาง หมู่ 3 ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีจำนวน 419 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 12 % ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 50.28 หรือ 50 คน และ ตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ส่วนกลาง) ได้กำหนด คือ ร้อยละ 50 ของครัวเรือน ซึ่งพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 99 ครัวเรือน ร้อยละ 50 ของครัวเรือน จึงเท่ากับ 49.50 หรือ 50 ครัวเรือน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหาวิจัย อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและ โครงสร้างของสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา (สำนักมาตรฐาน การศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 164)

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัด จะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงลักษณะเชิงคุณภาพ (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 66)

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก เช่น สภาพของดิน, ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือ ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ เป็นต้น

2. บริบทระดับท้องถิ่น

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือ ตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน เป็นต้น ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
4. ด้านวัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น

สำหรับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ

ประกอบด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและน่านำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและน่านำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)

สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ ก็คือ ตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในข้อ 2

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. นโยบายของรัฐบาล
2. เงินกองทุน 1 ล้านบาท
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน
4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
5. ผู้สมัครขอผู้
6. ทุนสะสมของหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)

เป็นการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกผู้กู้
2. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
3. การรับชำระหนี้
4. การทำบัญชี
5. การช่วยหาตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

- 4.1.1 จำนวนผู้กู้
- 4.1.2 เงินให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้กู้
- 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
- 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

- 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- 4.3.5 ชื่อเสียงของชุมชน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ประกอบด้วยตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบนี้ แบ่งออกมาได้ 3 ระดับดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ

เป็นตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B ดังตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในข้อ 1 หน้า 30

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น

เป็นตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B ดังตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในข้อ 2 หน้า 31

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
- 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือข่าย
- 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
- 1.3.4 อาชีพหลักของผู้ดูแล
- 1.3.5 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.6 ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบกิจการของผู้ดูแล ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. เงินที่ผู้ดูแลมี
2. เงินที่ได้มาจากแหล่งอื่นๆ
3. สถานที่และวัสดุคิบบ
4. เทคนิควิธีทำงาน
5. กำลังการทำงาน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)

เป็นการประเมินกระบวนการทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบกิจการของผู้ดูแล ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. การทำกิจการดูวิธี
2. การหาตลาดที่ดี
3. การหาวัสดุคิบบที่ดี

4. การทำบัญชี
5. การวิเคราะห์ประเมิน

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบกิจการของผู้ประกอบการด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

- 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
- 4.1.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นถึงของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 4.2.1 ผู้ที่ได้ขยายกิจการ
- 4.2.2 ผู้ที่ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

- 4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- 4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- 4.3.2 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประเมินความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืน ก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ความหมายของข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามของในประเด็นที่ต้องการประเมิน (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 :94)

4.2 ประเภทของข้อมูล

ข้อมูล que เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จำแนกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณโดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ อาทิ การวิเคราะห์คุณลักษณะ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น ข้อมูลประเภทนี้ ได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน หลังจากกองทุนหมู่บ้าน ฯ เข้าสู่หมู่บ้าน เป็นต้น

ในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ทำการเก็บเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยการจัดทำแบบสอบถาม ที่มีคำตอบออกมาเป็นตัวเลขของแต่ละครัวเรือน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเป็นข้อมูลที่เก็บได้จากการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ ทศนคติ ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและที่ไม่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ส่วนกลาง) เป็นผู้กำหนด เช่น แบบรายงานที่ 3 และ แบบรายงานที่ 9 เป็นต้น

4.3 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสาร วัตถุ หรือสถานการณ์ ที่สามารถให้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถาม โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 94)

แหล่งข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ที่รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ จำแนกออกได้ดังนี้

1. บุคคล ได้แก่

- 1.1 ผู้ใหญ่บ้าน / ประธานกองทุนหมู่บ้าน
- 1.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 13 คน ชาย 7 หญิง 6 คน
- 1.3 ครู/คณะกรรมการ โรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ จำนวน 7 คน ชาย 2 หญิง 5 คน
- 1.4 อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)
- 1.5 คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
- 1.6 สมาชิกในหมู่บ้านหนองยาง
- 1.7 พัฒนาการประจำตำบลพญาเย็น

2. คำนเอกสาร

- 2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- 2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544
- 2.5 คู่มือเตรียมความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบลบาท (ฉบับหมู่บ้าน)
- 2.6 ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน เอกสารการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 2.6 คำแถลงนโยบาย ของ คณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ (ฉบับอัดสำเนา)
- 2.7 แผนพัฒนาตำบล 5 ปี และรายปี ตำบลพญาเย็น
- 2.8 แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอปากช่อง

3. สถานที่

- 3.1 ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองยาง วัดหนองยาง ตำบลพญาเย็น
- 3.2 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหนองยาง
- 3.3 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช)
- 3.4 สถานีอนามัยโนนกระโดน ตำบลพญาเย็น
- 3.5 โรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ ตำบลพญาเย็น
- 3.6 สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอปากช่อง
- 3.7 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากช่อง
- 3.8 สำนักงานการเกษตรอำเภอปากช่อง

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์รับผิดชอบใน การปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบรายงานต่าง ๆ

- บร.1 - แบบรายงานการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- บร.2 - แบบรายงานการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- บร.3 - แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- บร.4 - แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- บร.5 - แบบรายงานผลการจัดเวทีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- บร.6 - แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- บร.7 - แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- บร.8 - แบบรายงานโครงการเสริมธุรกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- บร.9 - แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- บร.10 - แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- บร.11 - แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- บร.12 - การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน

2. แบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นเองในการประเมินโครงการ

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านของผู้อยู่อาศัยนิพนธ์ มีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview)
2. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)
3. การสังเกต (Observation)
4. การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเผชิญหน้าระหว่างผู้อยู่อาศัยนิพนธ์ กับผู้ให้การสัมภาษณ์ ทั้งที่เป็นรายบุคคลและกลุ่มบุคคล ในหัวข้อที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วให้ชาวบ้านตอบแบบสอบถามตามที่ได้กำหนดหัวข้อไว้ เมื่อตอบคำถามเสร็จแล้ว ก็ส่งคืนให้กับผู้วิจัยสารนิพนธ์ แต่ข้อมูลที่ได้รับ มีการคลาดเคลื่อน อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจในคำถามของแบบสอบถาม รวมทั้ง การอ่านหนังสือ ไม่ออกของสมาชิกในชุมชน

3. การสังเกต (Observation)

เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในหมู่บ้าน หลังจากได้รับเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท การได้รับการอนุมัติให้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและผู้นำชุมชนหรือประธานกองทุน ของสมาชิกในหมู่บ้าน ทั้งจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมประจำเดือน การเผชิญหน้าในการสนทนาหรือการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสังเกต โดยที่สมาชิกในหมู่บ้านไม่รู้ตัว

4. การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion)

เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่มีอาชีพเดียวกัน มาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ในเรื่องของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มประสบพบมาจากการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

และในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ตามแบบรายงาน (บร.1- บร.12) ที่ได้รับจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ส่วนกลาง) มีเทคนิค และวิธีการเก็บ ดังนี้

1. บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

- จัดทำแบบสอบถามที่มีหัวข้อ และรายละเอียด ที่ทุกครัวเรือนจะต้องตอบ แล้วนำมาสรุปเพื่อเป็นข้อมูลทั้งหมดของหมู่บ้าน
- สัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นรายกรณี
- สังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยข้อมูลที่เป็นเอกสารจากสถานที่ต่าง ๆ

2. บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

- ศึกษาเกณฑ์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- กำหนดกลุ่มเป้าหมายการออกสัมภาษณ์ ร้อยละ 50 ของหน่วยครัวเรือน โดยกระจายทั่วหมู่บ้าน
- สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาเป็นภาพรวมของหมู่บ้าน

3. บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

- กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

- สัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน
 - สมาชิกกองทุนฯ
 - ประชาชนทั่วไป
 - ทำการสัมภาษณ์ ตามกลุ่มเป้าหมาย แล้วสรุปผลการสัมภาษณ์เป็นภาพรวมของหมู่บ้าน
4. **บร. 4** แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของกองทุนและการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนฯ
 - สรุปและส่งผลรายงานทุกวันที่ 5 ของเดือน
5. **บร. 5** แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- บัณฑิตกองทุนฯ รวมกันทั้งตำบล ร่วมกันจัดเวทีประชาคม
 - กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการต่าง ๆ
 - ดำเนินการจัดเวทีฯ ร่วมกับประธานกรรมการกองทุนและผู้ใหญ่บ้าน ประชาคมหมู่บ้าน พัฒนาการประจำตำบล และผู้เกี่ยวข้องในเรื่องของการจัดการกองทุนหมู่บ้าน
 - บันทึกผลการจัดเวทีฯ และสรุปข้อมูล
6. **บร. 6** แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- จัดกลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้เงินและมีอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน
 - ประชุมร่วมกับคณะกรรมการกองทุนฯ
 - บันทึกการประชุมและสรุปข้อมูล
7. **บร. 7** แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อกันหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- กำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์
 - บันทึกชื่อ / ที่อยู่ ของผู้สัมภาษณ์
8. **บร. 8** โครงการเศรษฐกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
(เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs)
- จัดเวทีสัมมนาเพื่อการสรุปจัดทำผลิตภัณฑ์ประจำตำบล
9. **บร. 9** แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- กำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์
 - กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์
 - รวบรวมข้อมูลและสรุปผลเป็นภาพรวมของหมู่บ้าน

10. บร. 10 แบบสรุปรูปทเรียนชุมชน

- จัดเวทีสัมมนาเพื่อสรุปรูปทเรียนชุมชนระดับหมู่บ้าน 1 ครั้ง
- จัดเวทีสัมมนาเพื่อสรุปรูปทเรียนชุมชนระดับตำบล 1 ครั้ง

11. บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายการณิ

- กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์
 - กลุ่มผู้เลี้ยงโคนม
 - กลุ่มอาชีพค้าขาย
 - กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก

12. บร. 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

- จัดเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชนระดับหมู่บ้าน
- จัดเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชนระดับตำบล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545:113)

จากวัตถุประสงค์ในการประเมิน โครงการของผู้วิจัยสารนิพนธ์ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ใดระบุนไว้หรือไม่

1. ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก

1.1 การมีกองทุน

บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ก่อนที่จะมีการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ได้ศึกษาวิธีการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน จาก คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดการและดำเนินงาน, คู่มือการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท

(ฉบับหมู่บ้าน), ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง และเอกสารการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก)

บ้านหนองยาง มีกองทุนในหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้ว จำนวน 3 กองทุน แต่เป็นเพียงกองทุนที่ได้เริ่มก่อตั้งไม่นาน คือ

1. กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
2. กองทุนกลุ่มน้ำประปา
3. กองทุนกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน

เมื่อรวมกับกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จึงเท่ากับ 4 กองทุน แต่กองทุนที่เป็นหลักเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท และกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนั้น เมื่อรวมจำนวนเงินกองทุนทั้งสองกองทุนหลัก ณ ปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) จึงมีเงินจำนวน 1,094,900 บาท (- หนึ่งล้านเก้าหมื่นสี่พันเก้าร้อยบาทถ้วน-)

1.2 การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นกองทุนที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ได้สัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในจำนวนร้อยละ 50 – 60 ของจำนวนครัวเรือน ตามแบบสัมภาษณ์ จากส่วนกลาง (บร.9) และแบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากส่วนกลาง (บร.3) สรุปได้ว่า

ในระยะแรกของการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท สมาชิกในหมู่บ้านยังรู้และเข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านไม่ดีพอ เพราะเรื่องของกองทุนหมู่บ้านเป็นเรื่องที่ละเอียดและเข้าใจยากของคนในชุมชนชนบท หรือแม้แต่ชุมชนเมือง หรือคนในหมู่บ้านหนองยางเอง ซึ่งชาวบ้านเข้าใจแต่เพียงว่าตนต้องได้เงินตามที่ตนมีสิทธิและสิทธิของคนที่จะนำเงินที่ได้ไปใช้ในทางใดก็ได้ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป ทั้งกับการที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ได้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และแนะนำในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกในชุมชนได้ทราบ ความเข้าใจในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกในหมู่บ้านมีความเข้าใจที่ดีขึ้น รู้ถึงศักยภาพและความสามารถในการชำระเงินคืนให้กับกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท

1.3 ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ได้สัมภาษณ์สมาชิกในหมู่บ้านทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในจำนวนร้อยละ 50 ของ

ครัวเรือน ตามแบบรายงานความรู้และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ปร.3) สรุปได้ว่า

สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นชอบด้วยที่จะให้มีกองทุนหมู่บ้านต่อไปอย่างยั่งยืน เพราะสามารถลดรายจ่ายของครอบครัวไปได้มาก จากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ไม่ต้องคอยชำระดอกเบี้ยที่กู้ยืมจากนายทุนนอกระบบต่าง ๆ ที่เก็บดอกเบี้ยร้อยละ 20 – 30 บาท ต่อเดือน ทุก ๆ เดือน เมื่อมีกองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนที่มีรายได้น้อย ได้มีโอกาสที่จะได้กู้ยืมเงินจากกองทุนไปเพื่อลงทุนในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ถือเป็นความหวังอีกทางให้กับประชาชนในระดับรากหญ้า ดังที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายไว้ และมีวัตถุประสงค์ที่สร้างความเจริญให้เกิดขึ้นในอนาคต

1.4 การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา นั้น ได้จัดทำ กฎ ระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านนั้น ก็ได้มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาลด้วย นั่นคือ

- เพื่อให้มีการพัฒนาอาชีพในชุมชน
- เพื่อให้มีการสร้างงานให้เกิดในชุมชน
- เพื่อให้มีการสร้างรายได้ให้เกิดในชุมชน
- เพื่อให้มีสวัสดิภาพของสมาชิกในชุมชน

1.5 แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน

ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของบ้านหนองยาง มีความเป็นไปได้ที่จะมีความอยู่รอดของกองทุน เนื่องจาก กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นกองทุนแรกที่เข้าไปส่งเสริมและพัฒนาความเจริญให้หมู่บ้าน ดังนั้น การบริหารจัดการกองทุน จึงต้องเป็นไปด้วยความรอบครอบ และอย่างดีที่สุด เมื่อเกิดดอกผลในการบริหารจัดการ ก็จะได้นำไปพัฒนาหมู่บ้านและเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิกในชุมชนได้กู้ยืม ไปเพื่อพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น

1.6 ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน

การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อตอบรับนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2544 มีจำนวนสมาชิกในวันจัดตั้งกองทุน จำนวน 68 คน ณ ปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 71 คน โดยได้ขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมือง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2544 เลขทะเบียนที่ 30211203 ได้รับการอนุมัติเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท และ โอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544

หลังจากการได้รับการอนุมัติเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ก็ได้อนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกดังนี้

รอบแรก	วันที่ 14 ธันวาคม 2544	สมาชิกจำนวน 41 ราย	เป็นเงินทั้งสิ้น	737,000 บาท
แยกเป็น	- การเลี้ยงโคนม – สัตว์ปีก	จำนวน 37 ราย	เป็นเงินจำนวน	662,000 บาท
	- ค้าขายเบ็ดเตล็ด – ผลไม้	จำนวน 4 ราย	เป็นเงินจำนวน	75,000 บาท
รอบสอง	วันที่ 14 มกราคม 2545	สมาชิกจำนวน 2 ราย	เป็นเงินจำนวน	30,000 บาท
แยกเป็น	- การเลี้ยงโคนม	จำนวน 2 ราย	เป็นเงินจำนวน	30,000 บาท
รอบสาม	วันที่ 12,16 มีนาคม 2545	สมาชิก จำนวน 2 ราย	เป็นเงินจำนวน	25,000 บาท
แยกเป็น	- การเลี้ยงโคนม	จำนวน 1 ราย	เป็นเงินจำนวน	20,000 บาท
	- ทำสวน	จำนวน 1 ราย	เป็นเงินจำนวน	5,000 บาท
รอบสี่	วันที่ 5 มิถุนายน 2545	สมาชิก จำนวน 1 ราย	เป็นเงินจำนวน	15,000 บาท
แยกเป็น	- การเลี้ยงโคนม	จำนวน 1 ราย	เป็นเงินจำนวน	15,000 บาท
	รวมเป็นเงินกองทุนให้กู้จำนวน	807,000 บาท	คงเหลือ	193,000 บาท
	เงินออม ณ เดือน สิงหาคม 2545		จำนวน	94,900 บาท
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น			<u>287,900 บาท</u>

2. ท้องถิ่นชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1 คณะกรรมการบริหารกองทุน

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองยาง เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีจำนวนคณะกรรมการทั้งสิ้น 13 คน ประกอบด้วย ชาย 7 คน หญิง 6 คน ดังรายชื่อดังต่อไปนี้

1. นายสุ่มคยาน	ขุนสูงเนิน	ประธานคณะกรรมการกองทุน
2. นายอุดม	เดชสิงห์	รองประธานคณะกรรมการกองทุน
3. นายมงคล	โอดจันทีก	เลขานุการคณะกรรมการกองทุน
4. นางสมบัติ	หอมจันทร์	เหรัญญิกกองทุน
5. นายสำเร็จ	คามี่	กรรมการกองทุน
6. นายจำรัส	วิมล	กรรมการกองทุน

7. นายชูศักดิ์	คำเฉลิม	กรรมการกองทุน
8. นายตำรวจ	สุมาตกันต์	กรรมการกองทุน
9. นางตำรวจ	ขุนสูงเนิน	กรรมการกองทุน
10. นางจันทร์ยงค์	ขวัญเดือน	กรรมการกองทุน
11. นางเล็ก	แรกขึ้น	กรรมการกองทุน
12. นางวิราพร	เดชสิงห์	กรรมการกองทุน
13. นางพวง	แก้วใส	กรรมการกองทุน

และมีผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา จำนวน 3 คน คือ

1. พ.ท.ร่ำพิง หอมจันทร์
2. นายพวง ขุนสูงเนิน
3. นายประยุทธ ขวัญเดือน

ในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีกระบวนการจัดตั้งกองทุนและระเบียบกองทุน เริ่มจากการเรียกประชุมชาวบ้านจำนวน $\frac{3}{4}$ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2544 ณ ศาลาวัดหนองยาง มาประชุมเพื่อร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารกองทุน และร่วมกันจัดทำระเบียบตามแนวทางของรัฐบาล ตั้งกฎเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งระเบียบกองทุน และร่วมรับทราบขั้นตอนต่าง ๆ ของการกู้ยืมเงิน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งกองทุน

1. ข้าราชการในระดับอำเภอ
2. สมาชิก อบต. ในหมู่บ้าน
3. ผู้ใหญ่บ้าน
4. ราษฎรภายในหมู่บ้าน จำนวน $\frac{1}{4}$ ของครัวเรือนทั้งหมด
5. พระภิกษุ

2.2 ระเบียบการบริหารกองทุน

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองยาง ได้ยึดระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 เป็นหลักสำคัญ โดยแก้ไขเพิ่มเติม และนำมาปรับให้เหมาะสมกับกองทุนหมู่บ้านหนองยาง เป็นการออกระเบียบโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเพื่อเป็นที่รับทราบโดยทั่วกัน

2.3 การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการ เป็นการดำเนินงานที่คณะกรรมการทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยมีการประชุมของคณะกรรมการ มีการรับสมัครสมาชิก โดยคณะกรรมการเป็นผู้รับขึ้นทะเบียนสมาชิก มีการจัดทำบัญชีโดยตามที่ส่วนกลางกำหนด มีการรับฝากเงิน และ เก็บเงินออม เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนให้กับหมู่บ้าน

2.4 การคัดสรรเงินกู้

การพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุน เป็นไปตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในการอนุมัติ แต่ในการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ก็เป็นที่ได้รับการยอมรับของสมาชิก และ ไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิก สมาชิกบางรายไม่พอใจในการพิจารณาเงินให้กู้ของคณะกรรมการ แต่ไม่สามารถจะเรียกร้องอะไรได้ ต้องยอมรับคำตัดสินในการพิจารณาของคณะกรรมการ

2.5 การจัดสรรผลประโยชน์

เมื่อสิ้นปีบัญชีของกองทุน ตามมาตรฐานการบัญชีที่ได้รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำ กำไรสุทธิมาจัดสรร ดังนี้

1. เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 15 บาท
2. เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ ในอัตราร้อยละ 20 บาท
3. เป็นเงินค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละ 15 บาท
4. เป็นทุนเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 30 บาท
5. อื่น ๆ ตามคณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร ในอัตราร้อยละ 20 บาท

โดย คณะกรรมการจะจัดทำบัญชีเงินฝาก และบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบครอบเดือนละหนึ่งครั้ง แล้วติดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุน เพื่อให้สมาชิกทราบ

1. บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
2. รายรับรายจ่ายของกองทุน
3. สินทรัพย์ และหนี้สินของกองทุน

คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีกองทุน และรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการเพื่อทราบถึงความก้าวหน้า ฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของกองทุน ทุกรอบปี โดยใช้แบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านแบบต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้จากส่วนกลาง

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

3. ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเองโดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

3.1 ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ความเข้าใจในเรื่องของเศรษฐกิจแบบพอเพียง ชาวบ้านส่วนมากเข้าใจในเรื่องของความ เป็นอยู่ในวิถีของชาวชนบทเป็นอย่างดี ว่าต้องปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตอย่างไร

3.2 การปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

โดยปกติแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านอยู่กันแบบตามมีตามเกิดอยู่แล้ว มีมากก็ใช้ มาก มีน้อยก็ใช้น้อย บ้านหนองยาง เป็นหมู่บ้านที่จากการเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่นั้น สังเกตได้ ว่า เป็นหมู่บ้านที่ไม่ค่อยเดือดร้อน

4. เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันกับทั้งสังคมก็มีภูมิคุ้มกัน

4.1 การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกัน ระดับของกองทุนโดยรวม

มีการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนทุกคนเข้าใจในหลักการสำคัญที่ว่า กองทุนหมู่บ้านเป็น ของสมาชิกทุกคน โดยที่ทุก ๆ คน จะต้องช่วยกันรักษากองทุนอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อความเจริญใน อนาคต

โดยเป็นที่รู้ทั่วกันว่าถ้าหากสมาชิกที่กู้ยืมไม่ชำระเงินคืน จะต้องได้รับบทลงโทษอย่าง ไร เป็นการจัดการกันเองภายในหมู่บ้าน มีต้องรอให้ทางรัฐ หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจัด การให้

4.2 ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน

ก่อนที่จะได้รับการพิจารณาให้กู้เงินของสมาชิกจากคณะกรรมการกองทุน ผู้กู้แต่ละคนจะ ต้องรู้ และต้องคิดก่อนแล้วว่า ตนจะนำเงินที่กู้นั้นไปทำอะไร ในอันที่จะเกิดประ โยชน์และถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล เป็นจุดเริ่มต้นของการพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิต เพราะผู้กู้จะต้อง มีการวางแผนการใช้เงินที่ได้จากการกู้ยืม ทำอย่างไรที่จะทำให้เงินที่กู้นั้นเป็นประ โยชน์ต่อคน เองและครอบครัว โดยที่ไม่ต้องนำเงินทุนส่วนตัวมาสมทบเพิ่ม และสามารถที่จะชำระคืนให้กับ ทางกองทุนได้เมื่อถึงกำหนดการชำระเงิน

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

5.1 ศักยภาพเดิมของบริบท มีมากน้อยเพียงใด

- ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

อดีต บริเวณหมู่บ้านเป็นป่าไม้ในเขตของป่าดงพญาไฟ ซึ่งมีพรรณ ไม้نانาชนิด ในแถบนี้ ไม่ว่าจะเป็นป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ สัตว์ต่าง ๆ มากมาย และยังมีหนองน้ำที่สร้างขึ้นเอง ด้วยวิธีทางธรรมชาติ ไว้ให้คนและสัตว์ได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

- สภาพของดิน

สภาพพื้นดินของหมู่บ้านประกอบด้วยดินที่มีลักษณะเป็นดินร่วน มีหินปะปน ลักษณะดินคั้น และเป็นที่ลาดเชิงชัน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นดินลูกรัง ถนนในหมู่บ้านมีบางจุดยังเป็นดินลูกรังอยู่

- สภาพของหนองน้ำ

ในหมู่บ้าน มีหนองน้ำที่ปัจจุบันยังมีน้ำขังอยู่ แต่ใช้การไม่ได้อยู่ 2 บ่อ แต่มีแหล่งน้ำที่สำคัญในการใช้อุปโภคบริโภค คือ ลำห้วยแม่น้ำมวกเหล็ก

- จำนวนประชากร

จากการสำรวจในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2544 มีประชากรจำนวน 99 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด 409 คน แยกเป็นชาย 195 คน หญิง 214 คน

- มีระบบสาธารณูปโภค

ในระบบสาธารณูปโภคของบ้านหนองยาง มีไฟฟ้า - น้ำประปา เกือบทั่วหมู่บ้าน ยังขาดในเรื่องของโทรศัพท์พื้นฐาน

- อาชีพของประชาชน

อาชีพของประชาชนสมัยก่อนจะเป็นในเรื่องของการทำไร่ ทำนา ทำสวน และการทำหัตถกรรมประเภทจักสาน ไม่ว่าจะเป็นการทำไว้ใช้หรือเอาไปขายเพื่อดำรงชีวิตให้อยู่รอดทั้งของตนเองและครอบครัว

5.2 การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมา มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ

- ทู่นด้านการเงิน

ปัจจุบัน เงินออมในหมู่บ้านที่มีไว้เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน เป็นเงินคงเหลือของกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จำนวน 193,000 บาท

เป็นเงินออม ณ เดือน สิงหาคม 2545 จำนวน 94,900 บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 287,900 บาท

- **ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี**

บ้านหนองยาง หมู่ 3 เป็นหมู่บ้านที่มีวัดอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 2 แห่ง คือ วัดผ่านศึก และวัดบุญฤทธิ์ โดยมีจำนวนพระสงฆ์ทั้งสิ้น 5 รูป โดย วัดผ่านศึก มีพระอยู่ 2 รูป และ วัดบุญฤทธิ์ มีพระจำนวน 3 รูป ประชาชนได้มีวัดในการประกอบพิธีทางศาสนา ภายในหมู่บ้าน

- **ทุนทางปัญญา**

บ้านหนองยาง มีโรงเรียนที่อยู่ในหมู่บ้าน 1 โรงเรียน เป็น โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีครูทั้งสิ้น 7 คน แยกเป็น ชาย 2 หญิง 5 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 81 คน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.3 มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้รู้

สมาชิกที่กู้ยืมเงินกองทุน แบ่งประเภทออกได้ดังนี้

1. การทำสวน	จำนวน	1	คน
2. การเลี้ยงโคนม-สัตว์ปีก	จำนวน	42	คน
3. การค้าขายผลไม้- เบ็ดเตล็ด	จำนวน	4	คน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการ และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่ามีอะไรบ้าง

1. ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน มีส่วนร่วมในการร่างระเบียบของกองทุน มีการใช้ประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ คัดเลือกคณะกรรมการ โดยถูกต้องตามกติกา

1.2 กองทุนเดิมในหมู่บ้าน

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เป็นการจัดตั้งตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ก็มีกองทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้ว แต่เป็นเพียงกองทุนที่จัดตั้งได้ไม่นาน จึงยังไม่มีเงินทุนพอที่จะให้สมาชิกได้กู้ยืม เมื่อมีกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จึงเป็นกองทุนที่มีค่ามากกว่า 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลมอบให้ประชาชน

1.3 กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน

กลุ่มองค์กร ในหมู่บ้านมีการเรียนรู้ในเรื่องของกองทุนหมู่บ้าน เห็นประโยชน์จากเงินกองทุนคิดที่จะใช้ประโยชน์จากเงินกองทุนในฐานะของกลุ่มองค์กรหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาความเจริญ

2. ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

2.1 การไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน

สมาชิกในชุมชนบางรายเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล ในการที่ให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน แต่ในขณะเดียวกัน ก็ไม่เห็นด้วยที่การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองยาง เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรม จากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนบางราย กล่าวว่า ประธานกองทุนไม่มีความยุติธรรม เล่นพรรค เล่นพวก โดยส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกันเอง คนนอกหรือสมาชิกที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง จะไม่ได้รับการพิจารณาในเรื่องของเงินทุน เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน แต่ไม่ถึงกับขั้นร้ายแรง เพียงแต่ว่า เมื่อมีการประชุมประจำเดือน จะไม่มีการเข้าร่วมประชุม หรือ ถ้าจะขอร้องในเรื่องเกี่ยวกับกองทุน ก็จะไม่ให้ความร่วมมือ สมาชิกบางราย กล่าวกับผู้วิจัยสารนิพนธ์ ในฐานะบัณฑิตศึกษาว่า เห็นแก่บัณฑิตที่จะใช้ข้อมูลเพื่อการศึกษา จึงให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามที่ทางผู้วิจัยสารนิพนธ์ได้จัดทำขึ้น มิเช่นนั้นจะ ไม่ให้ความร่วมมือเด็ดขาด

2.2 ความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน

ในการจัดตั้งกองทุน มีความไม่พึงพอใจเกิดขึ้นของสมาชิกในชุมชน โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ก็จะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีได้มีความสนิท หรือ ไม่ได้รับข่าวสาร หรือ การแจ้งเรื่องจากการประชุมหมู่บ้าน เพราะ ไม่ได้เข้าร่วมประชุม จึงไม่พอใจเมื่อมีการจัดตั้งกองทุน บางรายได้รับข่าวสาร หรือ รับรู้ในเรื่องของกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาล แต่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากไม่ทราบว่า มีการรับสมัครสมาชิกเมื่อใด จึงเป็นเหตุให้ตนไม่พอใจในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ของบ้านหนองยาง เพราะเห็นว่า ประธานกองทุน ไม่มีความยุติธรรมในการจัดตั้งกองทุน

2.3 การไม่กู้เงินของกองทุน

การไม่กู้เงินของกองทุน เกิดจากการที่สมาชิกบางรายมีฐานะพอที่จะใช้เงินทุนหมุนเวียนภายในครอบครัวได้ จึงไม่ได้กู้เงินจากกองทุน แต่เพียงสมัครเป็นสมาชิกเพื่อให้กองทุนมีสมาชิกที่เพียงพอที่จะจัดตั้งกองทุนได้

แต่ในทางกลับกัน สมาชิกบางราย มีเงินทุนหมุนเวียนในครอบครัวอยู่แล้ว สมัครเป็นสมาชิกกองทุนและกู้เงินจากกองทุนไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้เสนอโครงการไว้ต่อคณะกรรมการ เป็นการตัดสินใจของผู้ที่เป็นสมาชิกเช่นเดียวกัน แต่มีฐานะทางการเงินไม่เท่ากัน ให้ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้จากคณะกรรมการ จึงตัดสินใจไม่ขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน แล้วหันไปกู้เงินจากนายทุนนอกระบบแทน เพราะถ้าหากว่ารอให้ได้รับการอนุมัติเงินให้กู้แล้ว การดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ คงต้องหยุดชะงักอย่างแน่นอน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อก่อให้เกิดองค์กรเครือข่ายขององค์กร เพื่อการเรียนรู้ในชุมชนในระดับอำเภอ และระดับอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการนำมาเพื่อการพัฒนาให้มีความเจริญในทุก ๆ ด้านของชุมชน

1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ ที่ได้รับมอบหมายของผู้วิจัยสารนิพนธ์ ในหมู่บ้านมีกลุ่มสตรีแม่บ้านหนองยาง ที่เป็นเพียงนามธรรม เพราะกลุ่มไม่มีเวลาในการรวมกลุ่มกัน และต่างคนต่างหลากหลายอาชีพมีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน จึงไม่ได้จัดตั้งหรือก่อให้เกิดเป็นรูปธรรมภายในชุมชน

2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ ในหมู่บ้านหนองยาง ยังมิได้พบกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชน

3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ 1 ว่า กลุ่มองค์กรในหมู่บ้านหนองยาง ไม่ได้จัดตั้งหรือก่อให้เกิดเป็นรูปธรรมภายในชุมชน จึงไม่มีผลิตภัณฑ์ใดที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน เพียงแต่มีความคิดที่จะร่วมกันผลิตสินค้าขึ้นมาสักชิ้นหนึ่ง

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1. ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

จากแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร. 2) และแบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร. 9) จากร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือน 99 ครัวเรือน ปรากฏผลสำรวจ ดังนี้

1.1 สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี

อยู่ในระดับ ปานกลาง

วัดจาก การสัมภาษณ์ถึงการมีกิจกรรมร่วมกันแต่ละกิจกรรมภายในหมู่บ้าน

1.2 สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์

อยู่ในระดับ ปานกลาง

วัดจาก การสัมภาษณ์ถึงความเดือดร้อนในเรื่องของการกระทำที่ทุจริตของสมาชิก

1.3 ชุมชนยกย่องคนทำความดี

อยู่ในระดับ น้อย

วัดจาก การสัมภาษณ์ถึงการประกาศคุณงามความดีของสมาชิกในหมู่บ้านต่อหน้าที่ประชุม

1.4 สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อยู่ในระดับ ปานกลาง

วัดจาก ความสัมพันธ์ของทุกครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน

1.5 สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม

โดยเฉลี่ย จำนวน 1 ครั้ง ต่อ 1 เดือน เพราะไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

1.6 สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

จากปีก่อน 80 ครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 99 ครัวเรือน

1.7 ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน

จากปีก่อน 80 ครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 99 ครัวเรือน

1.8 ในชุมชนมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน

จากปีก่อน มี 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2. กลุ่มน้ำประปา

3. กลุ่มพัฒนากิจสงเคราะห์หมู่บ้าน

ปัจจุบัน มี 4 กลุ่ม โดยกลุ่มที่เพิ่มขึ้น คือ 4. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท

1.9 ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา

อยู่ในระดับ ปานกลาง

วัดจาก การสัมภาษณ์สมาชิก ร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด

1.10 ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะ มีการช่วยเหลืออย่างเป็นประจำ

1.11 ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม

สมาชิกในหมู่บ้านยังไม่แน่ใจ ในตัวผู้นำชุมชน ในเรื่องของกองทุนต่าง ๆ

1.12 ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับรู้และรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่รับผิดชอบ

จากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน ในด้านความคิดเห็นหรือทัศนคติ ว่า หมู่บ้านจะมีความเข้มแข็งได้จะมีลักษณะอย่างไร และอะไรบ้าง โดยสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้...

หมู่บ้านจะเข้มแข็งได้จะต้องมาจาก

1. ผู้นำชุมชน
 2. คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ
 3. สมาชิกชุมชน
 4. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- โดย จะต้องมียอดประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสามัคคีในชุมชน
2. ความซื่อสัตย์ของสมาชิกในชุมชน
3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. การประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง
5. จัดการประชุมประจำเดือนทุก ๆ เดือน
6. การให้ความร่วมมือภายในชุมชน
7. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
8. การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
9. การช่วยเหลือจากส่วนราชการ
10. ความมีคุณธรรมของผู้นำ

หากหมู่บ้านที่มีองค์ประกอบอย่างน้อยดังที่ได้สรุปไว้ดังกล่าวข้างต้น อาจจะเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง มีความเจริญ นำพาให้สมาชิกในชุมชนมีความสุขตลอดไป

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยสารนิพนธ์ ได้ทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ รูปแบบการประเมิน พร้อมทั้งวิธีการประเมินโครงการ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1, 2 และ 3 ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ และได้มีการติดตามผลการประเมินโครงการ ดังที่จะได้กล่าวอยู่ใน บทที่ 4 ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นลำดับต่อไป

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับมาตรฐาน (Standard) หรือสิ่งที่กำหนดไว้ว่า การดำเนินงานของโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลหรือไม่เพียงใด โดยที่มาตรฐานดังกล่าวอาจเป็นวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย หรืองบประมาณ เป็นต้น (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 133)

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีผลการติดตามการประเมินโครงการดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอกประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ อย่างรุนแรง ประกอบกับก่อนหน้านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศก็มีความยากจนเป็นทุนอยู่แล้ว จึงประสบความยากจนลงอีก ข้อมูลจากศูนย์วิจัย กลสิกรไทย รายงานว่า ณ สิ้นไตรมาสที่ 3 ปี 2540 ระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ) มีกำไรสุทธิทั้งสิ้น 43,447.92 ล้านบาท ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากช่วงเก้าเดือนของปี 2539 ร้อยละ 24.20 เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์เฉลี่ย (Average ROA) ณ สิ้นไตรมาสที่สามของปี 2540 ทั้งระบบ (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ) มีสัดส่วนดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 0.82 ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากที่ร้อยละ 1.29 ในช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า ในขณะที่ ความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดรายได้สูงสุดได้พิจารณาที่สัดส่วนของกำไรสุทธิต่อส่วนผู้ถือหุ้น

เฉลี่ย (Average ROE) พบว่าระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) มีสัดส่วนที่ปรับตัวต่ำลงจากช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าจากที่ระดับร้อยละ 15.57 มาที่ร้อยละ 10.58 ค่าส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย (Spread) ของทั้งระบบธนาคารไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) ณ สิ้นเดือนกันยายน 2540 อยู่ที่ร้อยละ 2.61 ซึ่งเป็นการปรับตัวต่ำกว่าที่ระดับร้อยละ 2.94 ในช่วงหกเดือนแรกของปี

นอกจากนั้น สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับที่เพิ่มขึ้นต่อรายได้ของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ไทยคิดเป็นร้อยละ 4.90 ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงหกเดือนแรกของปี 2540 แล้ว แสดงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมาจากที่ระดับร้อยละ 2.49 ในขณะที่ สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับสะสมต่อสินเชื่อที่ปล่อยไปแล้วของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) อยู่ที่ร้อยละ 1.76 ซึ่งเป็นการปรับตัวสูงขึ้นจากที่ร้อยละ 1.50 ในช่วงหกเดือนแรกของปี 2540 การกั้นตำราของหนี้สงสัยจะสูญเป็นเงินทั้งสิ้น 119,003.48 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.63 ของเงินให้สินเชื่อ ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงหกเดือนแรกของปีพบว่าสัดส่วนดังกล่าวแสดงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจากที่ร้อยละ 2.40 สำหรับเก้าเดือนแรกของปี 2540 นั้น ธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) พบว่ารายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยนั้นเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 44,208.54 ล้านบาท มีการขยายตัวร้อยละ 20.38 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า

ส่วนทางด้านรายได้ของธนาคารพาณิชย์ไทยจากเงินให้สินเชื่อและรายการระหว่างธนาคารและตลาดเงินทั้งระบบ (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์) ในช่วงเก้าเดือนของปี 2540 พบว่าเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 406,198.52 ล้านบาท หรือเป็นการปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.32 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า ในขณะที่รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการช่วงเก้าเดือน อยู่ที่ 24,217.67 ล้านบาท ซึ่งเป็นการขยายตัวร้อยละ 4.43 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า รายได้จากการปริวรรตเงินตรา อยู่ที่ระดับ 16,741.41 ล้านบาท ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 109.54 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการที่เงินบาทอ่อนตัวลงอย่างมากภายหลังการลอยตัวของเงินบาท และ รายได้อื่นๆของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในเก้าเดือนแรกมีจำนวน 2,894.07 ล้านบาท ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากในช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าร้อยละ 27.97 ทางด้านรายจ่ายดอกเบี้ยคิดเป็นเงินทั้งสิ้น 287,188.13 ล้านบาทซึ่งเป็นการปรับตัวสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าหรือมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 12.77

รายจ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยของธนาคารไทยทั้งระบบ (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) รวมทั้งสิ้น 82,253.98 ล้านบาท เป็นการขยายตัวจากช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 23.50

ผลการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์ในปี 2541 นั้น ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของภาวะทางเศรษฐกิจ และมาตรการที่เข้มงวดภายใต้พระราชกำหนด ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤตการของ

ระบบสถาบันการเงินทั้ง 6 ฉบับ เนื่องจากมาตรการเหล่านี้มีผลต่อสถาบันการเงินที่ยังดำเนินการอยู่ในหลายประการ ได้แก่ ความจำเป็นในการเพิ่มทุนเพื่อให้ครอบคลุมปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และเพื่อดำรงไว้ซึ่งสัดส่วนของกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามมาตรฐานของ BIS ที่กำลังพิจารณาเพื่อปรับอัตราส่วนเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้ การปรับการรับรู้รายได้ของดอกเบี้ยให้ต่ำลง ซึ่งมีผลต่อการจัดชั้นหนี้ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ เนื่องจากภาระของการจัดสำรองของธนาคารพาณิชย์นั้นได้สูงขึ้นมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และการจัดสำรองทั่วไปซึ่งจะเพิ่มภาระทางการเงินแก่ธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น และประการสุดท้าย ผลกระทบของมาตรการที่เข้มงวดยังกำหนดให้เงินสมทบเข้ากองทุนฟื้นฟูเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอีก

อนึ่ง ภาระที่เพิ่มขึ้นนี้ แม้บางส่วนจะเป็นการบันทึกทางบัญชีโดยไม่มีผลกระทบต่อเงินทุนหมุนเวียนนั้น แต่การเพิ่มภาระดังกล่าวจะมีผลอย่างมากต่อกำไรสุทธิ ซึ่งภายใต้ภาวะการณ์ปัจจุบันนี้ ถ้าพึ่งผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อย่างเดียวก็ได้รับผลกระทบอย่างมากอยู่แล้วจากการขยายตัวของ NPL และการชะลอตัวลงของการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นมาตรการที่เข้มงวดต่างๆ ย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการถดถอยของกำไรลงไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายตัวของกำไรสุทธิในปี 2541 ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะถดถอยอย่างมากจนอาจไม่มีค่าเป็นบวกภายใต้สถานการณ์ที่กล่าวมา

นอกจากนั้น ใน 2541 นี้ ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ต้องทำการปรับปรุงโครงสร้างเงินทุนของคนอย่างมาก ซึ่งแนวทางปฏิบัตินั้นเป็นการระดมทุนใหม่นั้นเพื่อสร้างความแข็งแกร่งกับระบบ แต่ในปัจจุบัน แม้ว่าจะไม่มีกำหนดเงื่อนไขเวลาที่แน่นอนจากทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็ตาม แต่การเจรจาของธนาคารพาณิชย์ต่างๆก็มีการดำเนินที่ไม่ราบรื่นนัก ทั้งนี้ ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย การสนับสนุนของผู้ถือหุ้นในปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ไทยอาจเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเงินทำให้มูลค่าทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ได้ลดลงอย่างมาก สำหรับการระดมทุนจากต่างชาติ ในภาวะปัจจุบันต่างชาติจึงพิจารณาทบทวนแผนการเข้าร่วมลงทุนในสถาบันการเงินที่มีปัญหาเนื่องจากยังรอราคาให้ลงสู่ระดับที่ต่ำสุด ในช่วงที่เศรษฐกิจไทยยังไม่ถึงจุดต่ำสุด ดังนั้น การเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงต่อไปนี้จะเป็นเรื่องที่มีความลำบากพอสมควรราวเท่าที่เศรษฐกิจยังคงถดถอยตัวอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มีความเห็นว่า แม้ภาระต่างๆที่จะเกิดขึ้นในช่วงจากนี้ไปจะมีผลต่อการทำกำไรของธนาคารทั้งระบบอย่างมาก แต่การออกพระราชกำหนดและการมีผลบังคับใช้มาตรการที่เข้มงวดเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นความเจ็บปวดของสถาบันการเงินที่ต้องยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะสั้นและระยะปานกลาง เพื่อเป็นการรักษาสถานภาพอย่างมีเสถียรภาพ ทั้งนี้ ความเข้มงวดของมาตรการทางการเงินเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นของ

นักลงทุนให้กลับมา ซึ่งน้อยที่สุดแล้วนั้น จะสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของทางการที่จะแก้ปัญหาที่ค้างค้างและสะสมลงไปบางส่วน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจมีอิทธิพลต่อการไหลเข้าของเงินทุนที่ขณะนี้ยังแห้งเหือดไปทุกขณะ หากการขยายตัวของ NPL ขยายตัวถึงจุดสูงสุดได้เร็วเท่าไร นักลงทุนก็จะทยอยเข้าลงทุนในประเทศไทยเร็วเท่านั้น ทั้งนี้ สัญญาณที่บ่งบอกถึงการเข้าสู่จุดต่ำสุดของเศรษฐกิจนั้น เท่ากับเป็นการเริ่มสำรวจใหม่ของการเข้าสู่ภาวะการฟื้นตัวของประเทศต่อไป

ดังที่จะได้แสดงให้เห็นตัวเลขภาวะเศรษฐกิจของไทย ระหว่างปี 2540 – 2544 ว่า ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปในทิศทางใด ถึงแม้ว่าประเทศไทยมีการก๊ว๊กุดต่าง ๆ ในขณะนั้น โดยรัฐบาลได้แก้ไขปัญหาค้นค้น ก็คือการกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างชาติ (IMF) เพื่อมาบรรเทาผลกระทบภายในประเทศ เป็นการกู้ยืมเพื่อเกิดสภาพคล่อง

เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจไทยที่สำคัญ (2540-2544)

	2540	2541	2542	2543*	2544**
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ราคาคงที่ปี 2531)	3,074,500	2,743,400	2,859,200	2,973,600	3,077,600
การขยายตัว (%)	-1.4	-10.8	4.2	4.0	3.5
การขยายตัวภาคเกษตรกรรม (%)	-0.7	-3.1	2.6	-0.5	1.5
การขยายตัวภาคอุตสาหกรรม (%)	1.6	-11.4	11.9	5.0	3.5
การขยายตัวภาคการก่อสร้าง (%)	-26.4	-39.0	-5.4	-5.0	-6.0
การขยายตัวภาคการบริการและอื่น ๆ	2.0	-11.3	4.0	3.5	3.0
การส่งออก	1,789,833	2,181,082	2,150,049	2,733,312	2,924,600
การขยายตัว (%)	29.8	21.9	-1.4	27.1	7.0
การนำเข้า	1,874,598	1,677,953	1,800,130	2,513,401	2,802,400
การขยายตัว (%)	4.3	-10.5	7.3	39.6	11.5
ดุลการค้า	-84,765	502,129	349,919	219,911	122,200
ดุลการค้า/GDP	-1.8	10.8	7.6	4.5	2.6
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-40,222	592,170	469,989	367,100	180,500
ดุลบัญชีเดินสะพัด/GDP	-0.8	12.8	10.2	7.5	3.9
เงินฝาก	4,308,697	4,688,356	4,672,127	4,912,942	5,183,200
การขยายตัว (%)	17.0	8.8	-0.3	5.2	5.5
เงินให้กู้ยืม	6,037,464	5,372,260	5,393,638	4,586,444	4,357,200
การขยายตัว (%)	25.1	-11.0	0.4	-15.0	-5.0

เงินเฟ้อ (%)	5.5	8.1	0.3	1.6	2.0
จำนวนนักท่องเที่ยว(ล้านคน)	7.22	7.76	8.58	9.51	10.32
การขยายตัว (%)	0.4	7.5	10.5	10.8	8.5
รายได้จากรัฐกิจท่องเที่ยว(ล้านบาท)	220,754	242,177	253,018	281,900	311,000
การขยายตัว (%)	0.6	9.7	4.5	11.4	10.3

ตารางที่ 2 แสดงเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจไทย (2540 - 2544)

ที่มา : บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด *ตัวเลขเบื้องต้น **ประมาณการ

แต่เป็นการแก้ไขในส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะประชาชนยังมีความยากจนเหมือนเดิม เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเมื่อมาถึงรัฐบาลใหม่ นำโดย นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้จัดตั้งนโยบายกองทุนหมู่บ้าน เพื่อบรรเทาความยากจนให้กับประเทศ ให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

รัฐบาลพยายามเร่งด่วนเพื่อจะแก้ไขปัญหาให้ประชาชน เพื่อเป็นการกู้เศรษฐกิจให้กับประเทศโดยรวม โดยรัฐบาลได้นำเงินที่กู้ระหว่างประเทศ (IMF) ให้จัดสรรลงให้กับประชาชนให้รูปแบบของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อกระจายรายได้อย่างแท้จริง

2. นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

สภาวะเศรษฐกิจของประเทศได้มีการชลดตัว โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้มีการปิดกิจการ บางแห่งลดจำนวนคนงานเพื่อให้สอดคล้องกับรายได้ของโรงงานนั้น จากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศในอดีตนั้น การดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ไม่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจในประเทศ

จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาล เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ในนโยบายข้อที่ 3 คือนโยบายการสร้างรายได้ มีสาระสำคัญที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ศึกษาได้ว่า รัฐบาลจะปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต ทั้งภาคเกษตรอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ และศักยภาพของทักษะที่ประเทศมีความโดดเด่นเชี่ยวชาญ เพื่อสร้างฐานการจ้างงาน กระจายโอกาสและกระจายความเสี่ยง สร้างฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ เกษตรอุตสาหกรรม และบริการ

ในที่นี้ ผู้วิจัยสารนิพนธ์ จะกล่าวถึง นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งอยู่ในนโยบายการสร้างรายได้ ด้านอุตสาหกรรม ข้อที่ 4 ซึ่ง รัฐบาลได้มีบทบาทสำคัญ

ต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศ เกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด

ด้วยเหตุที่ธุรกิจขนาดย่อมมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจ และเข้ามามีส่วนผลักดันให้การดำเนินงานของธุรกิจขนาดย่อมดำเนินไปด้วยดีเป็นต้นว่า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ และมูลนิธิเพื่อสถาบันการศึกษาวิชาการจัดการแห่งประเทศไทย(IMET) หรือ สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) สถาบันการเงินต่างๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารไทยพาณิชย์ และที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ต่างเป็นหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม ชี้นำ และสนับสนุนให้มีการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม ในแต่ละภูมิภาคให้สอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานในการประกอบการผลิต ตลอดจนมีการส่งเสริมทางการเงิน ส่งเสริมให้มีการเอาเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการผลิตให้มีความเหมาะสมมีการศึกษาวิจัยพัฒนา ให้คำแนะนำปรึกษากรรมวิธีและเทคนิคในการผลิตที่เหมาะสม มีการอบรมพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารภายใต้หลักการที่มีความถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุดอันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหลังปี 2540 ประเทศไทยได้เจอกับวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เข้าสู่ยุค IMF ยิ่งทำให้รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ตระหนักถึงความสนใจในบทบาทและความสำคัญของการประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยิ่งขึ้น

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

โครงสร้างอุตสาหกรรมไทย เป็นโครงสร้างของการพึ่งพา เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการนำเข้ายิ่งผลิตมากยิ่งขึ้นก็นำเข้ามาก กล่าวคือ นำเข้าเครื่องจักร วัตถุดิบแปรรูป และเทคโนโลยี การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยจึงต้องควบคู่กันไปกับการขาดดุลการค้า ความเชื่อทางทฤษฎีที่ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงแรกย่อมขาดดุลการค้า เพราะมีการนำเข้าสินค้าทุน แต่เมื่อสินค้าทุนเกิดคอกออกผลแล้วจะทำให้การส่งออกมากขึ้น ดุลการค้าจะลดลง แต่ความจริงกลายเป็นว่าเมื่อนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจะส่งออกได้มากขึ้น แต่การนำเข้าเพื่อการอุตสาหกรรมกลับเพิ่มเร็วกว่า เราจึงต้องขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นำไปสู่ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (ดุลการค้าและดุลบริการ) เพราะรายได้จากภาคบริการในที่สุดแล้วก็ไม่เพียงพอที่จะนำมาชดเชยดุลการค้าซึ่งการนำเข้าและการส่งออกของไทยต้องพึ่งการขนส่งของบริษัทการเดินเรือต่าง

ประเทศ จึงต้องเสียค่าระวางเรือและค่าประกันภัยให้ต่างประเทศมากขึ้นยิ่งมีการส่งออก - นำเข้ามากขึ้น ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ก็ยิ่งมากขึ้น ดังนั้น ในปี 2538 - 2539 ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลสูงมากถึงประมาณร้อยละ 9 ของจีดีพี การขาดดุลเช่นนี้นำไปสู่ปัญหาเงินทุนระหว่างประเทศหรือเงินรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นหลักค้ำประกันค่าเงินบาทยังขาดดุลมากก็หมายความว่าเงินตราต่างประเทศก็ยิ่งร่อยหรอ จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตทางการเงิน ซึ่งเรียกว่า “ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่” ที่เริ่มตั้งแต่ปี 2531 มีผลให้ราคาที่ดินและราคาหุ้นสูงจนเกินความเป็นจริง และจงใจให้มีการลงทุนในค่านี้นี้มาก ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมและความผิดพลาดของภาคอุตสาหกรรม ได้นำไปสู่ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงิน เมื่อรวมกับการบริหารและจัดการที่ผิดพลาดและไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาล เหตุการณ์ก็ถูกกลาบบานปลายเป็นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ นั่นคือ ค่าเงินบาทตกต่ำ ความเชื่อถือในสถาบันการเงินหดหาย ถูกค้าถอนเงินออก สถาบันการเงินที่เหลืออยู่ขาดสภาพคล่องผู้ลงทุนกู้เงินไม่ได้ การลงทุนชะงักงัน การว่างงานเพิ่มขึ้น เกิดเป็นปัญหาสังคมตามมา(เรื่องเดิม. 2545 : 135-137)

จากบทสรุปของ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย สรุปว่า ณ สิ้นไตรมาสที่ 3 ปี 2540 ระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) มีกำไรสุทธิทั้งสิ้น 43,447.92 ล้านบาท ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากช่วงเก้าเดือนของปี 2539 ร้อยละ 24.20 เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์เฉลี่ย (Average ROA) ณ สิ้นไตรมาสที่สามของปี 2540 ทั้งระบบ (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) มีสัดส่วนดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 0.82 ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากที่ร้อยละ 1.29 ในช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า ในขณะที่ ความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดรายได้สูงสุดได้พิจารณาที่สัดส่วนของกำไรสุทธิต่อส่วนผู้ถือหุ้นเฉลี่ย (Average ROE) พบว่าระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) มีสัดส่วนที่ปรับตัวลดลงจากช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าจากที่ระดับร้อยละ 15.57 มาที่ร้อยละ 10.58 ค่าส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย (Spread) ของทั้งระบบธนาคารไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) ณ สิ้นเดือนกันยายน 2540 อยู่ที่ร้อยละ 2.61 ซึ่งเป็นการปรับตัวต่ำกว่าที่ระดับร้อยละ 2.94 ในช่วงหกเดือนแรกของปี นอกจากนั้น สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับที่เพิ่มขึ้นต่อรายได้ของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ไทยคิดเป็นร้อยละ 4.90 ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงหกเดือนแรกของปี 2540 แล้ว แสดงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมาจากที่ระดับร้อยละ 2.49 ในขณะที่ สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับสะสมต่อสินเชื่อที่ปล่อยไปแล้วของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การ) อยู่ที่ร้อยละ 1.76 ซึ่งเป็นการปรับตัวสูงขึ้นจากที่ร้อยละ 1.50 ในช่วงหกเดือนแรกของปี 2540 การกัณฑ์สำรองหนี้สงสัยจะสูญเป็นเงินทั้งสิ้น 119,003.48 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.63 ของเงินให้สินเชื่อ ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงหกเดือนแรกของปีพบว่าสัดส่วนดังกล่าวแสดงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจากที่ร้อยละ 2.40 สำหรับเก้าเดือน

แรกของปี 2540 นั้น ธนาคารพาณิชย์ไทย (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ) พบว่ารายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยนั้นเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 44,208.54 ล้านบาท มีการขยายตัวร้อยละ 20.38 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า

ส่วนทางด้านรายได้ของธนาคารพาณิชย์ไทยจากเงินให้สินเชื่อและรายการระหว่างธนาคารและตลาดเงินทั้งระบบ (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพพาณิชย์) ในช่วงเก้าเดือนของปี 2540 พบว่าเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 406,198.52 ล้านบาท หรือเป็นการปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.32 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า ในขณะที่รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการช่วงเก้าเดือน อยู่ที่ 24,217.67 ล้านบาท ซึ่งเป็นการขยายตัวร้อยละ 4.43 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า รายได้จากการปฏิวรรตเงินตรา อยู่ที่ระดับ 16,741.41 ล้านบาท ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 109.54 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้า ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการที่เงินบาทอ่อนตัวลงอย่างมากภายหลังการลอยตัวของเงินบาท และ รายได้อื่นๆของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในเก้าเดือนแรกมีจำนวน 2,894.07 ล้านบาท ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากในช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าร้อยละ 27.97 ทางด้านรายจ่ายดอกเบี้ยคิดเป็นเงินทั้งสิ้น 287,188.13 ล้านบาทซึ่งเป็นการปรับตัวสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าหรือมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 12.77

รายจ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยของธนาคารไทยทั้งระบบ (ไม่รวมธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ) รวมทั้งสิ้น 82,253.98 ล้านบาท เป็นการขยายตัวจากช่วงเดียวกันในปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 23.50

ผลการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์ในปี 2541 นั้น ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของภาวะทางเศรษฐกิจ และมาตรการที่เข้มงวดภายใต้ พ.ร.ก. ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤตการณ์ของระบบสถาบันการเงินทั้ง 6 ฉบับ เนื่องจากมาตรการเหล่านั้นมีผลต่อสถาบันการเงินที่ยังดำเนินการอยู่ในหลายประการ ได้แก่ ความจำเป็นในการเพิ่มทุนเพื่อให้ครอบคลุมปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และเพื่อดำรงไว้ซึ่งสัดส่วนของกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามมาตรฐานของ BIS ที่กำลังพิจารณาเพื่อปรับอัตราส่วนเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้ การปรับการรับรู้รายได้ของดอกเบี้ยให้ลดลง ซึ่งมีผลต่อการจัดชั้นหนี้ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ เนื่องจากภาระของการจัดสำรองของธนาคารพาณิชย์นั้นได้สูงขึ้นมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และการจัดสำรองทั่วไปซึ่งจะเพิ่มภาระทางการเงินแก่ธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น และประการสุดท้าย ผลกระทบของมาตรการที่เข้มงวดยังกำหนดให้เงินสมทบเข้ากองทุนฟื้นฟูฯเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอีก

อนึ่ง ภาระที่เพิ่มขึ้นนี้ แม้บางส่วนจะเป็นการบันทึกทางบัญชีโดยไม่มีผลกระทบต่อเงินทุนหมุนเวียนนั้น แต่การเพิ่มภาระดังกล่าวจะมีผลอย่างมากต่อกำไรสุทธิ ซึ่งภายใต้ภาวะการณ์ปัจจุบันนี้ ถ้าพึงผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อย่างเดียวกันก็ได้รับผลกระทบอย่างมากอยู่แล้วจากการขยายตัวของ NPL และการชะลอตัวของการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นมาตรการที่เข้มงวดต่างๆ ย่อม

เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการถดถอยของกำไรลงไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายตัวของกำไรสุทธิในปี 2541 ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะลดลงอย่างมากจนอาจไม่มีค่าเป็นบวกภายใต้สถานการณ์ที่กล่าวมา

นอกจากนั้น ใน 2541 นี้ ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ต้องทำการปรับปรุงโครงสร้างเงินทุนของตนอย่างมาก ซึ่งแนวทางปฏิบัตินั้นเป็นการระดมทุนใหม่นั้นเพื่อสร้างความแข็งแกร่งกับระบบแต่ในปัจจุบัน แม้ว่าจะไม่มีกำหนดเงื่อนไขเวลาที่แน่นอนจากทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็ตาม แต่การเจรจาของธนาคารพาณิชย์ต่างๆยังมีการดำเนินที่ไม่ราบรื่นนัก ทั้งนี้ ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย การสนับสนุนของผู้ถือหุ้นในปัจจุบันของธนาคารพาณิชย์ไทยอาจเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเงินทำให้มูลค่าทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ได้ลดลงอย่างมาก สำหรับการระดมทุนจากต่างชาติ ในภาวะปัจจุบันต่างชาติจึงพิจารณาทบทวนแผนการเข้าร่วมลงทุนในสถาบันการเงินที่มีปัญหาเนื่องจากยังรอราคาให้ลงสู่ระดับที่ต่ำสุดในช่วงที่เศรษฐกิจไทยยังไม่ถึงจุดต่ำสุด ดังนั้น การเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงต่อไปนี้จะเป็นเรื่องที่มีความลำบากพอสมควรราวเท่าที่เศรษฐกิจยังคงถดถอยตัวอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มีความเห็นว่า แม้ภาระต่างๆที่จะเกิดขึ้นในช่วงจากนี้ไปจะมีผลต่อการทำกำไรของธนาคารทั้งระบบอย่างมาก แต่การออกพระราชกำหนดและการมีผลบังคับใช้มาตรการที่เข้มงวดเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นความเจ็บปวดของสถาบันการเงินที่ต้องยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะต้นและระยะปานกลาง เพื่อเป็นการรักษาสถานภาพอย่างมีเสถียรภาพ ทั้งนี้ ความเข้มงวดของมาตรการทางการเงินเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นของนักลงทุนให้กลับมาก ซึ่งน้อยที่สุดแล้วนั้น จะสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของทางการที่จะแก้ปัญหาที่คั่งค้างและสะสมลงไปบางส่วน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจมีอิทธิพลต่อการไหลเข้าของเงินทุนที่ขณะนี้ยังแหงห่างออกไปทุกขณะ หากการขยายตัวของ NPL ขยายตัวถึงจุดสูงสุดได้เร็วเท่าไร นักลงทุนก็จะทยอยเข้าลงทุนในประเทศไทยเร็วเท่านั้น ทั้งนี้ สัญญาณที่บ่งบอกถึงการเข้าสู่จุดต่ำสุดของเศรษฐกิจนั้น เท่ากับเป็นการเริ่มศักราชใหม่ของการเข้าสู่ภาวะการฟื้นตัวของประเทศต่อไป

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันทรุดโทรมลงจากเดิมมาก เป็นผลมาจากการพัฒนาตามแนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีเกิดความล้มเหลว ได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่หมู่บ้านในชนบทและประเทศในลักษณะของการล้มละลายทางเศรษฐกิจ

สิ่งแวดล้อมในชนบท กับเศรษฐกิจของชาวบ้านนั้น เป็นเรื่องเดียวกัน เพราะถ้าสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไป เศรษฐกิจของชาวบ้านก็แย่ แต่ถ้าสิ่งแวดล้อมคืนมา เศรษฐกิจเขาก็ดีขึ้น การพัฒนา

ประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการระดมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และแร่ธาตุต่างๆ อย่างสิ้นเปลืองไม่ประหยัด ยังผลให้เกิดการเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพขนบทเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสีย กากของเสีย และสารอันตรายที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก ปัญหาที่สำคัญในขนบทของไทยคือปัญหาเรื่องน้ำ มีฝนตกน้อย เนื่องจากการบุกรุกทำลายป่า เมื่อผสมกับการสูญเสียป่าในอัตราสูง การเก็บน้ำของเขื่อนต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพ การนำเสียของแม่น้ำสายสำคัญต่างๆ และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในทะเลและชายฝั่ง อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของการประมง เหมืองแร่ การท่องเที่ยว และการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นผลให้ระบบนิเวศถูกทำลายลง การทำลายป่าไม้ของชาตินั้น เกิดขึ้นอย่างค่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน ภาคกลางถูกบุกเบิกเร็วกว่าที่อื่นทั้งหมด เนื่องจากอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมีการขยายตัวของการผลิตข้าว ตามมาด้วยพืชไร่ ส่วนภาคเหนือตอนบนนั้น มีการสูญเสียป่าไม้เนื่องจากการทำไม้เป็นหลัก และภาคใต้เกิดจากการปลุกยางพาราและปาล์มเชิงพาณิชย์ การลดลงของป่าไม้ ทำให้เกิดการทำลายแหล่งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์คามไปด้วย

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนั้นคือปัญหาอันเกิดจาก โลกาภิวัตน์และการเพิ่มขนบทของภาคเอกชน การขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ การสะสมของหนี้ระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมในการบริโภค และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในขนบทของโลกนั้น ได้มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในหลายปัญหาคือ มลพิษในอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ ที่ดินและอาหาร ทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง และแหล่งน้ำจืด สำหรับในเอเชีย นั้น นอกจากปัญหาภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมแล้ว ในอนาคตคาดว่า จะมีปัญหาทางด้านมลพิษของอากาศอย่างรุนแรงมาก (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. 2544 : 135-137)

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

จากปัญหาความยากจนของประเทศ ไปสู่ปัญหาของประชาชนที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย การเปลี่ยนแปลงแผนของการบริโภค การนิยมใช้สินค้าฟุ่มเฟือย ทางออกของประชาชนที่จะอยู่รอดได้ก็คือการกู้หนี้ยืมสินเพื่อเพิ่มรายได้เฉพาะหน้าให้กับตนเองแหล่งเงินทุนที่หาได้ง่ายคือนายทุนท้องถิ่น ซึ่งคิดดอกเบี้ยสูงกว่าสถาบันการเงินในระบบ เมื่อเกษตรกรไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ก็จะถูกยึดที่ดินการทำมาหากิน ชาวขนบทจำนวนมากต้องสูญเสียที่ดินทำกินของตนเองในที่สุดทรัพยากรในท้องถิ่นก็จะหมดไปชาวขนบทจำนวนมากจำต้องทิ้งถิ่นฐาน ทิ้งครอบครัว และสังคม เข้ามารับจ้างในเมืองมากขึ้น (อภิชัย พันธเสน. 2538 : 13) ถ้าทางภาคอุตสาหกรรม

สามารถรองรับแรงงานที่อพยพมาได้ก็จะไม่เกิดปัญหา แต่สภาพความเป็นจริงแล้วชาวชนบทที่มาขายแรงงานนั้นต้องประสบกับปัญหาการถูกกดค่าแรง ปัญหาหารว่างงาน ถูกเอาเปรียบด้านแรงงาน สภาพความเป็นอยู่ต้องอยู่อย่างแออัด เข้าบ้านราคาถูก ผู้หญิงบางส่วนถูกคั่งเข้าสู่ธุรกิจการค้าประเวณี ทำให้เกิดปัญหาด้านสังคม เช่น เกิดแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เกิดอุบัติเหตุและโรคภัยจากการทำงาน เกิดโรคเอดส์ ปัญหาทางด้านจิตใจ เด็กถูกทอดทิ้ง และถูกละเลยด้านการศึกษา เกิดมลภาวะต่างๆตามมาอีกด้วย และนี่คือความเดือดร้อนของประชาชนที่ประสบอยู่

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

ในสมัยก่อนวิถีชีวิตของชาวชนบทมีทุนทางสังคมอยู่เป็นจำนวนมากและมีศักยภาพที่จะเติบโตได้อีกมาก ระบบเครือญาติ การให้ความนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ การร่วมมือกันเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และร่วมมือกันเพื่อช่วยการทำมาหากินจะพบเห็นได้อยู่ทั่วไป (ชัยวุฒิ ชัยพันธ์, 2544 : 324)

ผลจากการพัฒนาประเทศในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ทำให้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป การทิ้งถิ่นที่อยู่เพื่อมาขายแรงงานจนทำให้หมู่บ้านบางแห่งเหลือแต่ผู้สูงอายุและเด็ก ส่วนบางแห่งที่อยู่ใกล้เมืองเหลือผู้ทำอาชีพการเกษตรบ้างเล็กน้อย สภาพวิถีชีวิตของคนในชนบทกำลังจะเป็นอัมพาตเพราะไม่สามารถกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่เหลืออยู่ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของการรวมหมู่ซึ่งแสดงออกมาในความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน ความผูกพันกับพื้นที่ ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร ความสำนึกถึงศักดิ์ศรีของความเป็นคนในชุมชนนั้นสูญหายไปหมดและการไม่มีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง ถือได้ว่าเป็นความล่มสลายของท้องถิ่นในชนบท

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างมากจนเกินไปจึงยอมรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกอย่างไม่เลือกสรร ซึ่งการนิยมตะวันตกทำให้คนไทยลืมคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ทอดทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดการกลั่นกรองและรอบคอบหรือวิพากษ์อย่างเข้มข้นต่อการการนำมาปฏิบัติตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิบริโภคนิยม วัฒนธรรมเสรีนิยม ได้เข้ามามากจนกำลังสูญเสียดุลยภาพที่ยึดถือการอยู่ร่วมกันแบบพออยู่พอกินและการเคารพชุมชน วัฒนธรรมไทยใหม่ที่สังคมไทยพึงเพียรพยายามปฏิรูปขึ้นจากที่ผู้คนในสังคมเราฝึฝืน เห็นจะได้แก่ วัฒนธรรมที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
2. วัฒนธรรมการใช้วิถีชีวิตการเป็นอยู่ที่เป็นกลางตามหลักพระพุทธศาสนา
3. วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันทั้งภายในประเทศและกับนานาชาติอย่างสันติ
(สุธี ประศาสตร์เศรษฐ และคณะ. 2544 : 189-190)

การปฏิบัติตามลัทธิบริโภคนิยมเป็นอุดมการณ์ของกลุ่มชนชั้นกลางได้รับผลพวงจากการพัฒนาในช่วงยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา การขยายตัวและการแผ่กระจายในแง่การแข่งขันกันใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยมากขึ้นไปนั้น ในด้านหนึ่งก็เป็นเพราะเป็นไปตามระดับรายได้สูงขึ้นตามธรรมดา แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นเพราะการถูกรอบงำโดยสื่อและการโฆษณาต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาการพึ่งพาวัฒนธรรม ทางระบบค่านิยมหรือการลอกเลียนแบบวิถีชีวิตจากต่างประเทศ กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงที่อยู่ในสังคมเมือง สนใจที่จะลอกเลียนแบบวิถีชีวิตที่อาจจะเรียกได้ว่า เป็นวิถีชีวิตแบบอภิพหุทานกร เป็นต้นว่า บริโภคสินค้าที่มีลักษณะ “ฟุ่มเฟือย” ซึ่งมวลชนส่วนใหญ่ ไม่สามารถเข้าถึงสินค้าเหล่านี้ได้ การปฏิบัติตามลัทธิบริโภคนิยมเป็นมูลเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าขยายตัวอย่างรวดเร็วซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสนองความต้องการสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยสำหรับกลุ่มชนดังกล่าว นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า มีการขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกินระดับซึ่งจำเป็น เป็นต้นว่า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของศูนย์การค้า และแหล่งบันเทิงเรีงรมย์ ฯลฯ (เรื่องเดิม. 2544 : 5)

การดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญต่อกระบวนการพัฒนาของประเทศดังนี้ คือ แนวพัฒนานิยม ซึ่งกำหนดพฤติกรรมการลงทุนของรัฐในลักษณะที่ฟุ่มเฟือย อีกทั้งการใช้จ่ายในลักษณะที่ฟุ่มเฟือยของเอกชน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในกิจการที่พึ่งพาการนำเข้ามากขึ้นไป เหล่านี้ สร้างปัญหาต่างๆ คือเป็นการทำให้เศรษฐกิจไทยเชื่อมโยงผูกพันเข้าสู่ตลาดโลกมากขึ้น มีการพึ่งพาทางโครงสร้างต้องพึ่งภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้มากขึ้นทุกที เป็นต้นว่า มีการพึ่งพาทางการค้า พึ่งตลาดต่างประเทศ เมื่อผลกระทบจากปัญหาราคาโภคภัณฑ์ตกต่ำ ถ้าทำให้เศรษฐกิจไทยถูกกระทบกระเทือนอย่างมาก นอกจากนี้ มีการพึ่งพาทางการเงินแหล่งทุนต่างประเทศ มีการพอกพูนหนี้สินมากมายอย่างที่ทราบแล้ว มีการพึ่งพาทางเทคโนโลยีและเปิดทางให้บริษัทต่างชาติเข้ามาควบคุมธุรกิจที่สำคัญในประเทศไว้ ในมือที่สำคัญที่สุดในกระบวนการนี้ก็คือ การที่สังคมไทยจะต้องคกอยู่ภายใต้การพึ่งพาทางวัฒนธรรม อันเป็นการทำลายรากฐานศักยภาพในการพึ่งตนเองของสังคมไทยลงไปทุกที (เรื่องเดิม. 2544 : 7)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

ตัวชี้วัดระดับบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน
2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน
4. ด้านวัฒนธรรม

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

บ้านหนองยาง หมู่ 3 อุดมคีมีพื้นที่การปกครองรวมกับบ้านผ่านศึก (หมู่ 11 ปัจจุบัน) และการปกครองก็ขึ้นตรงต่อ ตำบลกลางดง เป็นหมู่บ้านที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมประมาณ 180 – 200 ปีมาแล้ว อุดมคีมีดินขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่มากมาย และหนองน้ำขนาดใหญ่ด้วยเช่นกัน ดินใหญ่ ๆ ในบริเวณหมู่บ้านนี้ มีขนาดเท่ากับ เส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 100 เซนติเมตรขึ้นไป จึงได้เรียกกันว่า หมู่บ้านหนองยางตั้งแต่สมัยก่อนมา

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2528 ได้แยกการปกครองจากตำบลกลางดง เป็นตำบลพญาเย็น ให้หมู่บ้านหนองยาง ขึ้นตรงต่อตำบลพญาเย็น โดยมีนายเหมื่อน น้อยศิลา เป็นกำนันคนแรก ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2536 นายเหมื่อนน้อยศิลา ได้เกษียณอายุราชการ นายจำลอง แก้วมี ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกำนันตำบลพญาเย็นคนต่อมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2539 ได้ยกระดับเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีพื้นที่ทั้งหมด 81 ตารางกิโลเมตร ซึ่งไม่รวมกับเขตเทศบาล มีเนื้อที่จำนวน 50,999 ไร่ แบ่งเป็นเนื้อที่การเกษตรทั้งหมด 46,127 ไร่ ปลูกพืชไม้ล้มลุก (พืชไร่) 9,729 ไร่ พืชสวน 20,709 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าภูเขา 4,812 ไร่ อยู่ห่างจากอำเภอปากช่อง ไปทางทิศตะวันออก ตามถนนมิตรภาพ 25 กิโลเมตร ในปัจจุบันแบ่งการปกครอง ออกเป็น 13 หมู่บ้าน (แผนพัฒนาตำบล, สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น, 2544)

เมื่อบ้านผ่านศึกก็ได้แยกการปกครองออกจากบ้านหนองยางแล้วในปี พ.ศ. 2535 ทำให้ปัจจุบัน บ้านหนองยางจึงมีอาณาเขตการปกครองลดลงจากอดีตและทำการปกครองโดยผู้ใหญ่บ้านคนเดิมคือนายถาวรย ตูมาลกันต์ เป็นต้นมา จนถึงเมื่อ ปี พ.ศ. 2543 ก็ได้หมดวาระการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน คือ เกษียณอายุราชการ จึงต้องมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ขึ้น ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านหนองยางคนใหม่ คือ นายสุมัตยาน ขุนสูงเนิน และทำการปกครองมาจนถึงปัจจุบัน

บ้านหนองยาง เป็นหมู่บ้านที่มีมาตั้งแต่ประมาณ 180 – 200 ปีมาแล้ว ไม่ทราบแน่ชัดว่าคนกลุ่มใดเข้ามาอยู่เป็นกลุ่มแรก จากคำบอกเล่าของ นายสมบูรณ์ โหมกจันทิก อายุ 86 ปี

ผู้สูงอายุที่อยู่ในหมู่บ้าน เล่าว่า มีคนเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้ ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการกำหนดให้มีการใช้นามสกุลขึ้น โดยคุณปู่คุณย่าของนายสมบุรณ์ โหมกจันทิก ก็ได้เข้ามาอยู่อาศัยด้วยเหมือนกัน

โดยคนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่นั้น จะมีทั้งที่มาจาก อยุรยา สระบุรี ลีคว์ แก่งคอย และที่อื่น ๆ โดยกระจายกันอยู่โดยรอบหมู่บ้าน ก่อนที่จะมีการลดเขตการปกครองที่เคยขึ้นอยู่กับตำบลกลางดง มาเป็นตำบลพญาเย็นในปัจจุบัน

เหตุที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่บ้านก็เพราะต้องการที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ และเป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด เนื่องจากว่าบริเวณหมู่บ้านนี้ เป็นพื้นที่ ๆ มีความอุดมสมบูรณ์มาก เหมาะแก่การประกอบอาชีพต่าง ๆ

อาชีพของประชาชนในอดีต จะเป็นในเรื่องของการทำไร่ ทำนา ทำสวน และการทำหัตถกรรมประเภทจักสาน ไม่ว่าจะเป็นการทำไว้ใช้หรือเอาไปขายเพื่อดำรงชีวิตให้อยู่รอดทั้งของตนเองและครอบครัว แต่ปัจจุบัน อาชีพเหล่านี้ส่วนใหญ่ ได้ล้มเลิกการทำไปจนเกือบหมดแล้ว ด้วยเหตุเพราะ ผลผลิตที่ได้ลดน้อยลงไม่พอยังชีพ ภาวเวลา เศรษฐกิจ และยุคสมัยที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ยังคงเหลืออยู่ไม่กี่ครอบครัวที่ยังทำสวน และทำไร่ ส่วน ทำนาไม่มีแล้ว แต่เปลี่ยนมาเป็นอาชีพ การเลี้ยงโคนมแทน เมื่อประมาณ 15-20 ปีที่ผ่านมา ในหมู่บ้านมีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจของหมู่บ้าน และกองทุนหมู่บ้าน มีการกู้เงินนำไปประกอบอาชีพ ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถเลี้ยงครอบครัวได้

2. สภาพปัจจุบัน

จากการสำรวจในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2544 มีประชากรจำนวน 99 ครอบครัว แยกได้ดังนี้

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	195	47.67
หญิง	214	52.33
รวม	409	100
2. อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน	24 คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน	15 คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน	53 คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน	11 คน
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน	28 คน

18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน	218	คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน	30	คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน	30	คน

ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีฐานะยากจนประมาณ 15 คน แต่อยู่ในอุปการะของคนในหมู่บ้านทุกคน มีคนพิการจำนวน 6 คน ได้รับการศึกษา 4 คน ไม่ได้รับการศึกษา 2 คน

3. การประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน

ในชุมชนมีการประกอบอาชีพดังนี้คือ

อาชีพรับราชการ	มีทั้งหมด	2	ครอบครัว
อาชีพค้าขาย	มีทั้งหมด	15	ครอบครัว
อาชีพทำสวน	มีทั้งหมด	5	ครอบครัว
อาชีพเลี้ยงโคนม	มีทั้งหมด	57	ครอบครัว
อาชีพรับจ้าง	มีทั้งหมด	20	ครอบครัว

4. การศึกษาในชุมชน

ในหมู่บ้าน ไม่มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาวางจริง ๆ จึงต้องนำเด็กไปเลี้ยงที่ศูนย์รับเลี้ยงเด็กบ้านโนนกระโดน หมู่ที่ 4 ห่างออกไปจากหมู่บ้านทางทิศใต้ ประมาณ 4 กิโลเมตร

ในหมู่บ้านมีสถานศึกษาในระดับ ประถมศึกษา ชื่อ โรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2506 มีครูทั้งหมด 7 คน โดยมีครูที่จบการศึกษา ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน และจบปริญญาตรี จำนวน 4 คน โดยมีนักเรียนในปีการศึกษา 2544 ทั้งหมด 81 คน (ฝ่ายทะเบียน, โรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์, 2544) โดยแยกจำนวนนักเรียนในโรงเรียนในแต่ละระดับได้ดังนี้

ระดับชั้นอนุบาล 1	มี	1	ห้อง	ชาย 6	หญิง 4	รวม 10 คน
ระดับชั้นอนุบาล 2	มี	1	ห้อง	ชาย 6	หญิง 5	รวม 11 คน
ระดับชั้น ป. 1	มี	1	ห้อง	ชาย 4	หญิง 6	รวม 10 คน
ระดับชั้น ป. 2	มี	1	ห้อง	ชาย 5	หญิง 3	รวม 8 คน
ระดับชั้น ป. 3	มี	1	ห้อง	ชาย 6	หญิง 6	รวม 12 คน
ระดับชั้น ป. 4	มี	1	ห้อง	ชาย 6	หญิง 4	รวม 10 คน
ระดับชั้น ป. 5	มี	1	ห้อง	ชาย 4	หญิง 6	รวม 10 คน
ระดับชั้น ป. 6	มี	1	ห้อง	ชาย 5	หญิง 5	รวม 10 คน

สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในหมู่บ้าน ไม่มี ทำให้ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับมัธยม และระดับสูงขึ้นไป ต้องออกไปศึกษาที่นอกหมู่บ้าน

5. ระบบนิเวศน์ของชุมชน

5.1 ทำเลที่ตั้ง

บ้านหนองยาง หมู่ 3 อยู่ในพื้นที่ของ ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สภาพพื้นที่เป็นภูเขาและเทือกเขา มีความลาดชันสูง คือมีความลาดชันมากกว่า 35 % อยู่ใกล้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งปัจจุบัน ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อุทยานแห่งชาติสิริกิติ์” แล้ว เพื่อเป็นการฉลองพระชนมายุครบ 70 พรรษา ในปี 2545 นี้ ดังนั้น จึงมีสภาพภูมิอากาศที่ไม่ร้อนและไม่เย็นจนเกินไป ทำให้มีสถานที่พักตากอากาศมากมายสร้างขึ้นเพื่อรองรับการพักผ่อนของคนทั่วไป

5.2 อาณาเขตติดต่อ

บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อกับ อำเภอมวกเหล็ก จ.สระบุรี ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จ.นครราชสีมา และ อำเภอ บ้านนา จังหวัดนครนายก ส่วนพื้นที่ของ บ้านหนองยาง หมู่ 3 มีอาณาเขตติดต่อดังนี้-

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านผ่านศึก หมู่ 11
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านโนนกระโดน หมู่ 4
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ภูเขาเขดป่าสงวน
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ลำห้วยมวกเหล็กเขตติดต่อ อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี

(รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ ภาคผนวก...)

5.3 สภาพที่ดิน

สภาพพื้นดินของหมู่บ้านประกอบด้วยดินที่มีลักษณะเป็นดินร่วนมีหินปะปน ลักษณะดิน ค่อนข้าง และเป็นดินลาดเชิงชัน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นดินลูกรัง ถนนในหมู่บ้านมีบางจุดยังเป็นดินลูกรังอยู่

- สมรรถภาพของพื้นที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- สมรรถภาพของพื้นที่เหมาะสมในการปลูกไม้ผล อยู่ในระดับ น้อยมาก
- สมรรถภาพของพื้นที่เหมาะสมในการทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ อยู่ในระดับ ปานกลาง

(สำนักงานเกษตรอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, 2544)

5.4 ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

อดีต บริเวณหมู่บ้านเป็นป่าไม้ในเขตของป่าดงพญาไฟ ซึ่งมีพรรณ ไม้نانาชนิด ในแถบนี้ ไม่ว่าจะเป็นป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ สัตว์ต่าง ๆ มากมาย และยังมีหนองน้ำที่สร้างขึ้นเองด้วยวิถีทางธรรมชาติ ไว้ให้คนและสัตว์ได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ปัจจุบัน สภาพป่าที่เคยเห็นเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และสัตว์ป่าหายไปแล้ว แทบจะไม่มีเหลือ ป่าไม้ในหมู่บ้านหนองยาง ปัจจุบัน จะมีเหลือแค่เพียงบริเวณชายเขา เพราะ ความเจริญได้เข้ามาทำให้ต้องมีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำการประ โยชน์ต่าง ๆ จึงมีพื้นที่ที่ เป็นที่สาธารณะจำนวนน้อย แต่ต้องมีการปรับปรุง หากต้องการใช้ประ โยชน์จากพื้นที่นั้น

5.5 แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

บ้านหนองยาง มีแหล่งน้ำที่สำคัญในการใช้อุปโภคบริโภค คือ ลำห้วยแม่ น้ำมวกเหล็ก ซึ่ง เป็นจุดต้นกำเนิดแม่น้ำมวกเหล็กแล้วไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก และต่อไปจนถึงแม่น้ำเจ้าพระยา ออกสู่ อ่าวไทย มีน้ำผุดขึ้นมาจากใต้ดินที่ไหลมาจากที่สูงเป็นจุดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี ความกว้างของ ลำห้วยประมาณ 10 เมตร ความลึกจากพื้นดินปกติ ประมาณ 3 – 4 เมตร และยังเป็นแหล่งจ่ายน้ำที่ สำคัญของหมู่บ้านหนองยางและหมู่บ้านใกล้เคียง

5.6 ระบบสาธารณูปโภค

ระบบสาธารณูปโภคของบ้านหนองยาง

- ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้แล้วทุกหลังคาเรือน แต่ไฟฟ้าสาธารณะในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอ
- น้ำประปา ระบบการจ่ายน้ำยังไม่ทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 70 – 80 ของพื้นที่ทั้งหมด
- โทรศัพท์ ปัจจุบันในหมู่บ้านไม่มีโทรศัพท์พื้นฐานใช้ ไม่ว่าจะ เป็น โทรศัพท์บ้าน หรือ โทรศัพท์สาธารณะ ซึ่งถือเป็นความเดือดร้อนในด้านการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก

3. ระบบเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

ในบ้านหนองยาง สมาชิกส่วนใหญ่ มีอาชีพเลี้ยง ไก่ นม รองลงมาจะเป็นอาชีพค้าขาย ทำไร้ ทำสวน และ รับจ้าง คั้งนั้น ในด้านของเศรษฐกิจของหมู่บ้านจึงไม่สูงและไม่ต่ำมาก เพราะเมื่อ มองภาพรวมของหมู่บ้านแล้ว บ้านหนองยางจะอยู่ในลักษณะที่ไม่ค่อยจะเดือดร้อนเรื่องเศรษฐกิจ เท่าไคนัก

โดยเฉลี่ยรายได้ของประชากร ในหมู่บ้านจะอยู่ที่ประมาณ 20,000 – 200,000 บาทต่อปี ราย ได้ส่วนใหญ่มาจากการเลี้ยง ไก่ นม และทำสวนเป็นส่วนใหญ่

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม

4.1 สังคม

สมาชิกในหมู่บ้านหนองยางส่วนใหญ่จะอยู่กัน ในระบบเครือญาติ ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกัน และกัน ไม่ค่อยจะมีปัญหาความเดือดร้อนเท่าไคนัก ปัจจุบัน การตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านหนอง ยาง จะกระจายกันอยู่ทั่วพื้นที่ของหมู่บ้าน แยกออกเป็นคุ้ม ๆ ได้ 5 คุ้ม คือ

1. คุ้มผ่านศึก
2. คุ้มหนองยางโน
3. คุ้มคลองกระถินพัฒนา
4. คุ้มโองน้ำทาน
5. คุ้มชายเขาพัฒนา

ลักษณะของบ้านเรือนในแต่ละคุ้ม ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านชั้นเดียว บางบ้านเป็นบ้านไม้ บางบ้านทำด้วยปูน ตามสมัย บางบ้านยังคงเป็นลักษณะแบบบ้านสมัยเก่า คือ การยกได้ดูนบ้านสูง เป็นบ้านไม้ทั้งหลัง

4.2 ผู้นำและการเมืองการปกครอง

บ้านหนองยาง อดีตเคยมีการปกครองร่วมกับบ้านผ่านศึก โดยมีนายสำรวย สุมาลกันต์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อบ้านผ่านศึกแยกการปกครองออกไปแล้ว ทำให้ผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบเพียงเฉพาะบ้านหนองยางเท่านั้น เมื่อหมดวาระการเป็นผู้ใหญ่บ้าน คือ เกษียณอายุราชการเมื่อปี พ.ศ. 2543 ก็ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ ซึ่งปัจจุบัน คือ นายสุมัยคยาน ขุนสูงเนิน ซึ่งได้ปกครองสมาชิกในหมู่บ้านร่วมกับ นายอุดม เศรษฐ์ และ นายประสิทธิ์ วิมล ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น และคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ ด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยถือเสียงข้างมากของประชาชนเป็นหลัก

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ด้านบาท

1. กระบวนการจัดตั้ง

กระบวนการจัดตั้งกองทุนและระเบียบกองทุน เริ่มจากการ เรียกประชุมชาวบ้านจำนวน $\frac{3}{4}$ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2544 ณ ศาลาวัดหนองยาง มาประชุมเพื่อร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารกองทุน และร่วมกันจัดทำระเบียบตามแนวทางของรัฐบาล ตั้งกฎเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งระเบียบกองทุน และร่วมรับทราบขั้นตอนต่าง ๆ ของการกู้ยืมเงิน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งกองทุน

1. ข้าราชการในระดับอำเภอ
2. สมาชิก อบต. ในหมู่บ้าน
3. ผู้ใหญ่บ้าน
4. ราษฎรภายในหมู่บ้าน จำนวน $\frac{3}{4}$ ของครัวเรือนทั้งหมด
5. พระภิกษุ

2. คณะกรรมการ

จากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้มีผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการ ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะกรรมการกองทุนเงินล้าน บ้านหนองยาง หมู่ 3

ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	อาชีพ	ประสบการณ์
1. นายสุมัยดาน ขุนสูงเนิน	ประธาน	40	เลี้ยง ไก่	เป็นผู้นำชุมชน
2. นายอุดม เศรษฐ์	รองประธาน	49	เลี้ยง ไก่	เป็น สมาชิก อบต.
3. นายมงคล โอคจันทร์	เลขานุการ	37	เลี้ยง ไก่	ช่างซ่อมเครื่องยนต์
4. นางสมบัติ หอมจันทร์	เหรัญญิก	35	เลี้ยง ไก่	เป็น อสม.หมู่บ้าน
5. นายสำเริง คามี	กรรมการ	49	เลี้ยง ไก่	ช่างก่อสร้าง
6. นายจรัส วิมล	กรรมการ	29	ค้าขาย	บริหารกิจการได้ดี
7. นายชูศักดิ์ คำเฉลิม	กรรมการ	27	ค้าขาย	หาแนวทางการพัฒนา
8. นายสำรวย ตูมาลัยกันต์	กรรมการ	62	ค้าขาย	อดีตผู้นำชุมชน
9. นางสำรวย ขุนสูงเนิน	กรรมการ	50	เลี้ยง ไก่	บริหารกิจการได้ดี
10. นางพวง แก้วใส	กรรมการ	57	เลี้ยง ไก่	เป็น อสม. หมู่บ้าน
11. นางจันทร์ยงค์ ขวัญเดือน	กรรมการ	35	ค้าขาย	เสียสละเพื่อส่วนรวม
12. นางเล็ก แรกขึ้น	กรรมการ	45	เลี้ยง ไก่	เป็น อสม. หมู่บ้าน
13. นางวิราพร เศรษฐ์	กรรมการ	45	รับจ้าง	เป็น อสม. หมู่บ้าน

ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา

ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	อายุ	อาชีพ	ประสบการณ์
1. พ.ท.รำพึง หอมจันทร์	ที่ปรึกษา	63	ค้าขาย	เคยรับราชการ
2. นายพยุข ขุนสูงเนิน	ที่ปรึกษา	43	เลี้ยง ไก่	บริหารกิจการได้ดี
3. นายประยุทธ ขวัญเดือน	ที่ปรึกษา	49	ค้าขาย	บริหารกิจการได้ดี

3. กฏระเบียบที่สำคัญ

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่จัดทำโดยรัฐบาลนั้น เป็นระเบียบที่ทำขึ้นเป็นกรอบปฏิบัติและให้ทั่วประเทศ มีหมวดที่สำคัญที่คนในหมู่บ้านและชุมชนควรเข้าใจ คือ

3.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง คุณสมบัติของคณะกรรมการ , อำนาจหน้าที่ , วาระในการดำรงตำแหน่ง และการประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ

3.2 กองทุนและสมาชิกกองทุน

กล่าวถึง ทรัพย์สินหรือเงินที่ประกอบเป็นกองทุนหมู่บ้าน , สมาชิกกองทุนฯ , การประชุมสมาชิก และการส่งเสริมให้สมาชิกทำการออมทรัพย์

3.3 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กล่าวถึง วิธีการกู้ยืมและการส่งคืนเงินของสมาชิกกองทุนฯ

3.4 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

กล่าวถึง การจัดทำบัญชีประเภทต่าง ๆ และการตรวจสอบ

คามระเียบข้างต้น ได้เปิดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกในหมู่บ้าน และชุมชน ร่วมกันออกกระเียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านและชุมชน

4. สมาชิก

หน้าที่ที่สำคัญของสมาชิก มี 2 ประการ คือ

ประการที่ 1

สมาชิกมีหน้าที่ในฐานะของ “ผู้กู้เงิน” ที่สมาชิกจะต้องคิดและวิเคราะห์แผน กิจกรรมอาชีพของตนเองหรือของกลุ่ม แสดงให้คณะกรรมการฯ และสมาชิกคนอื่น เห็นว่า ถ้าหมู่บ้านหรือชุมชนต้องนำเงินจากกองทุนมาร่วมลงทุนแล้วกิจกรรมหรืออาชีพนั้นจะสามารถสร้างกำไรให้แก่ตนเองและกองทุนได้อย่างไรบ้าง

ประการที่ 2

มีหน้าที่ในฐานะ “ผู้ออมเงิน” กับกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกจะต้องมีสัจจะในการส่งเงินออมให้กับกองทุนหมู่บ้าน การสะสมเงินออมนี้จะช่วยให้สมาชิกมีเงินเก็บสะสมที่มั่นคง และอาจเป็นสวัสดิการที่จำเป็นในอนาคต

คุณสมบัติของสมาชิกกองทุนเงินล้านบ้านหนองยาง หมู่ 3

1. เป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองยาง หมู่ 3 ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง ไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน
2. มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นในหมู่บ้าน
3. มีความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน

4. มีความอดทน เสียสละต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ
5. เป็นผู้ที่จะพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนทุกประการ

5. กิจกรรมหลักของกองทุน

กิจกรรมหลักของกองทุนหมู่บ้าน คือ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิก
2. ส่งเสริมการออมทรัพย์ ด้วยการฝากเงินตั้งจะ และการถือหุ้น
3. เพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพเพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

แบ่งออกเป็น 4 กิจกรรม คือ

ที่	กิจกรรมให้กู้ยืม	วงเงินกู้ยืม (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	ระยะเวลาชำระคืน (เดือน/ปี)	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขสำคัญ
1.	เลี้ยงโคนม	ไม่เกิน 20,000	12	1 ปี	อาจให้ผ่อนส่งเป็นงวด ๆ
2.	ค้าขาย	ไม่เกิน 20,000	12	1 ปี	อาจให้ผ่อนส่งเป็นงวด ๆ
3.	เลี้ยงสัตว์ปีก	ไม่เกิน 20,000	12	1 ปี	อาจให้ผ่อนส่งเป็นงวด ๆ
4.	ทำไร่-ทำสวน	ไม่เกิน 20,000	12	1 ปี	อาจให้ผ่อนส่งเป็นงวด ๆ

ตารางที่ 3 แสดงกิจกรรมหลักของกองทุน

4.3 วัฒนธรรม

ในหมู่บ้านหนองยาง มีวัด อยู่ 2 วัด คือ วัดหนองยาง และวัดบุญฤทธิ์ ดังนั้น เมื่อถึงเวลามีงานประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะเข้าวัดเพื่อทำบุญกันตามประเพณี

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	วันมาฆบูชา
เดือนมีนาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณี	วันสงกรานต์ / ทำบุญกลางบ้าน
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	วันวิสาขบูชา / วันพีชมงคล
เดือนมิถุนายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	วันเข้าพรรษา / วันอาสาฬหบูชา
เดือนสิงหาคม	ทำบุญประเพณี	วันแม่แห่งชาติ
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี	วันออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	วันลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ทำบุญประเพณี	วันพ่อแห่งชาติ / วันส่งท้ายปีเก่า

ดังนั้น บ้านหนองยาง หมู่ 3 ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน อยู่กันแบบด้อยที่ด้อยอาศัย ซึ่งกันและกัน ไม่ค่อยจะมีปัญหาอะไรที่ร้ายแรงนัก มีการปกครองโดยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ มีวัด เป็นศูนย์รวมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน และเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณี มีโรงเรียน เพื่อการศึกษาของบุตรหลานในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง มีสถานีอนามัยโนนกระโคน ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง แต่มี อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เป็นตัวแทนในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) เพื่อการอนามัยของคนในหมู่บ้าน มีสุขภาพดีถ้วนหน้า มีระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า - น้ำประปา เกือบทั้งหมู่บ้าน ยังขาดในเรื่องของโทรศัพท์พื้นฐาน หรือโทรศัพท์สาธารณะเพื่อการติดต่อสื่อสาร แต่ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เคียดกร้อนจนเกินไป ทำให้คนในหมู่บ้านจึงมีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่หากว่าได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนามากกว่านี้ ก็จะเป็นการดี

2. ผลการประเมินโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่าประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในหลักนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าเป็นเงินกู้ที่ทางรัฐบาลส่งเข้ามาช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนในชนบท โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการบริหารเงินกองทุนร่วมกัน เป็นเงินกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยต่ำ กู้ไปเพื่อดำเนินการในด้านอาชีพของตน ลักษณะคล้ายกับเงินกู้ของ ธกส.

2. เงิน 1 ล้านบาทเป็นเงินที่มาจากนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันตามนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ส่งเข้ามาในชนบทเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนในชนบท และจำนวนเงินกองทุนดังกล่าว ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจว่า เงินกองทุนไม่ได้อยู่ในมือใครคนใดคนหนึ่ง แต่ทุกคนในหมู่บ้านจะร่วมกันดูแลและร่วมกันจัดการบริหารกองทุนดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านต่อไป

3. คณะกรรมการ จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้มาโดยการคัดเลือกจากความเห็นชอบของบรรดาสมาชิกของกองทุน โดยการเปิดเวทีชาว

บ้านเพื่อดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน มาเป็นตัวแทนของสมาชิกกองทุนในเรื่องของการจัดการบริหารเงินกองทุนโดยเป็นที่ยอมรับและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในหมู่บ้าน

4. เงินที่ผู้ชำระคืน จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุน พบว่า ในการชำระคืนเงินกู้ นั้น ผู้กู้ต้องไปชำระคืนที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์เพื่อนำเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน โดยมีการกำหนดระยะเวลาชำระคืน เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้แล้วเสร็จ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันทำสัญญา

5. ผู้สมัครขอกู้ จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุน พบว่า ผู้ใดที่มีความประสงค์จะขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านจะต้องสมัครเป็นสมาชิกกองทุน และฝากเงินตั้งจะสะสมไว้กับกองทุนหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือนๆ เท่ากัน จำนวนเดือนละ 100 บาท ตลอด 1 ปี ตามความสามารถของสมาชิก โดยยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพร้อมทั้งชำระค่าสมัครและค่าหุ้น

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

จุดเด่น

1. พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในระเบียบ ข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองยาง
2. มีการพิจารณาตามความจำเป็นต้องใช้เงิน

จุดด้อย

1. หลักเกณฑ์ที่วางไว้ตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองยาง จะเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้ที่มีฐานะระดับปานกลาง ส่วนในระดับล่างจะประสบปัญหาในเรื่องของการค้าประกันจากบุคคล หรือทรัพย์สิน

2. ผู้กู้บางรายไม่พอใจกับการตัดสินใจเงินกู้กองทุนของคณะกรรมการกองทุน
3. บางรายเกิดปัญหาการไม่ยอมค้าประกันกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า

ผู้รับผิดชอบจัดทำบัญชีกองทุนมีการดำเนินการด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา เพียงแต่คณะกรรมการไม่เข้าใจในหลักการบันทึกบัญชีตามที่รองรับ โดยทั่วไป ส่วนเงินตั้งจะสะสมที่ผู้กู้จะต้องนำมาฝากกับผู้ทำบัญชีทุกเดือนตามกำหนดนั้นผู้ทำบัญชีจะนำเงินดังกล่าวไปฝากเข้าบัญชีเงินฝากตั้งจะที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่เปิดไว้ และสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

3. การรับชำระหนี้ พบว่า ในการชำระหนี้ของผู้กู้และผู้กู้รายใดมีความประสงค์จะชำระหนี้จะต้องนำหนังสือแจ้งความประสงค์การชำระคืนเงินกู้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจากคณะกรรมการไปให้ประธานเซ็นรับรอง แล้วนำหนังสือดังกล่าว ไปยื่นที่ธนาคารพร้อมเงินที่จะชำระหนี้ เมื่อธนาคารรับชำระแล้วผู้กู้ต้องนำใบตอบรับของธนาคารมาถ่ายสำเนาอีก 2 ฉบับ โดยเก็บไว้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 1 ฉบับ เก็บไว้ที่ตนเอง 1 ฉบับ เพื่อเป็นหลักฐาน

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า

1. ในชุมชนมีผู้ที่สนใจในการจะขอกู้เงินกองทุนไปประกอบอาชีพกันมากขึ้นเห็นได้จากการหาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพกัน ในชุมชนและจากการจัดเวทีกลุ่มประกอบอาชีพในชุมชนมีผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า

1. จำนวนผู้กู้เงินกองทุนไปนั้นได้นำเงินไปประกอบอาชีพที่ผู้ขอกู้เสนอต่อคณะกรรมการ กองทุนก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น

2. จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้านในกลุ่มที่ชุมชนได้เริ่มก่อตั้งขึ้นมานี้ปัจจุบันเงินสะสมนี้ได้เพิ่มมากขึ้นจนสามารถปล่อยกู้ให้กับสมาชิกได้และได้มีสมาชิกทำการกู้ยืมไปประกอบอาชีพแล้ว

3. ผลกระทบโดยอ้อม

1. กองทุนหมู่บ้านหนองย่างที่ ได้ก่อตั้งจากชุมชนท้องถิ่นที่ได้ร่วมกันประชุมเพื่อคัดเลือกกรรมการบริหารกองทุนนั้นได้ก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีกัน ในชุมชนที่จะร่วมกันพัฒนากองทุนให้เข้มแข็งเติบโตเป็นกองทุนที่ยั่งยืนต่อไป

2. ภายในชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในการประกอบอาชีพและเกิดการเรียนรู้ข่าวสารใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่

3. จากกองทุนหมู่บ้านที่ได้ดำเนินงานมาแล้วนั้นและได้มีสมาชิกได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ทำให้เกิดการประกอบอาชีพของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นเพราะบางคนก่อนการกู้เงินกองทุนก็มีได้ประกอบอาชีพใด หรือเพียงรับจ้างทั่วไป เมื่อได้กู้เงินจากกองทุน ก็ได้หันไปประกอบอาชีพเลี้ยง โคนม เลี้ยง ไก่พื้นเมือง เป็นต้น

2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้

สมาชิกที่กู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน ไปประกอบอาชีพลงทุนส่วนใหญ่แล้ว จะนำเงินกู้ยืมไปเพิ่มศักยภาพในอาชีพของตนเองเดิมอยู่แล้ว ได้แก่ อาชีพเลี้ยงโคนม อาชีพค้าขาย อาชีพทำไร่ โดยในอาชีพที่กล่าวข้างต้นนั้น ผู้กู้ประกอบอาชีพมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี

จุดเด่น

1. ช่วยลดการกู้ยืมเงินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยแพง
2. เป็นการช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเพิ่มมากขึ้น
3. เป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพของผู้กู้ให้ดีขึ้น

จุดด้อย

1. ผู้กู้ยืมมีอาชีพและมีกิจการประกอบอยู่แล้วนั้น อาจนำเงินที่กู้ยืมกองทุนหมู่บ้านไปใช้ไม่ถูกวัตถุประสงค์ที่ได้เสนอต่อกองทุน

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1. จำนวนเงินที่สมาชิกกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมทางภาคการเกษตร

จุดเด่น

1. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้จากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น
2. จำนวนเงินผู้ขอู้ดำเนินการภายในหมู่บ้านนั้น ส่งเสริมให้มีเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านนั้นเพิ่มมากขึ้น
3. ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในอาชีพผู้ขอู้ประกอบกิจการอยู่

จุดด้อย

1. จำนวนเงินที่ให้ผู้กู้ยืมนั้นในอาชีพของโคนมแล้วไม่เพียงพอเพราะว่า อาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ใช้เงินลงทุนมาก
2. จำนวนเงินที่ผู้ขอู้ไปประกอบกิจการที่ดำเนินการอยู่แล้วนั้นอาจนำเงินกู้ยืมบางส่วนไปใช้จ่ายนอกระบบทำให้จำนวนเงินไม่หมุนเวียนในพื้นที่อย่างเต็มที่

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1. การทำกิจการของผู้ถือหุ้นเงินกองทุนหมู่บ้านแต่ละราย

ในลักษณะอาชีพที่ผู้ถือหุ้นเงินกองทุนมีปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จได้มากมาย เช่น ช่วงเวลาในการประกอบอาชีพต้องอาศัย ดิน ฟ้า อากาศ ในอาชีพของการทำการเกษตรกรรม คือ ทำพืชไร่ และในอาชีพของการค้าขายก็จะเป็นช่วงที่มีเทศกาลท่องเที่ยวประจำปี หรือเป็นวันหยุดราชการเป็นจำนวนมาก

จุดเด่น

1. ช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับสมาชิก ได้มีโอกาสประกอบอาชีพได้มากขึ้น

จุดด้อย

1. เสียโอกาสในการลงทุนในช่วงเวลาที่เหมาะสม และทำให้โอกาสในการส่งคืนเงินกองทุนมีน้อย และไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ครอบครัว

4. ผลประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1 ผลโดยตรง

มีการว่างงานน้อยลงในชุมชน ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้มากขึ้น ประชาชนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. ผลกระทบโดย

สมาชิกผู้ถือหุ้นเงินกองทุนหมู่บ้าน ไปประกอบอาชีพเลี้ยง โคนม และค้าขาย ได้มีโอกาสเสริมสร้างคุณภาพของคนเพิ่มมากขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม

1. ประชาชนเริ่มคิดหาวิธีนำเงินมาประกอบกิจการเป็นของตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยได้มีหลาย ๆ อาชีพดำเนินกิจการภายในชุมชน
2. ประชาชนเริ่มสำนึกรักท้องถิ่นของตนเพิ่มมากขึ้นทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความเข้าใจสามัคคีที่ดีต่อกัน

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีของผู้

จากการประมวลเทคนิคของผู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน แบ่งแยกเป็น 4 อาชีพ ดังนี้คือ

1. อาชีพเลี้ยงโคนม

โดยส่วนใหญ่แล้วการเลี้ยง โคนมที่ประกอบอาชีพกันอยู่ทุกวันนี้ได้มีประสบการณ์เลี้ยง ไม่นต่ำกว่า 10 ปี ในแต่ละราย โดยปัจจัยนำเข้าที่ดีของอาชีพเลี้ยง โคนม ได้แก่

1. สายพันธุ์โคนม
2. คุณภาพอาหารสัตว์ ในการเลี้ยงโคนม
3. คุณภาพมาตรฐานความสะอาดในการส่งเสริมขายผลผลิต ได้แก่ นำนม

1. สายพันธุ์โคนม

โดยสายพันธุ์โคนมจะให้ปริมาณน้ำนมแตกต่างกันในแต่ละสายพันธุ์ โดยสายพันธุ์โคนมในประเทศไทยที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดคือ สายพันธุ์ ขาว - ดำ โดยเป็นสายพันธุ์มาจากต่างประเทศ โดยเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทยได้นั้น ได้มีการปรับปรุงพันธุ์ที่มีสายเลือด ที่รับกับสภาพที่เมืองไทย ถ้ามีการปรับปรุงให้มีสายเลือดถ้ามีสูงก็จะบ่งบอกถึงลักษณะของโคนมได้มาก และจะลดลักษณะของสายพันธุ์ไปเรื่อย ๆ เมื่อสายพันธุ์จะลดน้อยลงในรุ่นต่อไป

2. คุณภาพอาหารสัตว์

ในการเลี้ยง โคนมนั้น อาหารหลักของ โคนมคือ หญ้าสด , ข้าวโพด , ข้าวฟ่าง เป็นต้น ส่วนอาหารเสริมที่ใช้เลี้ยง โคนมนั้น เป็นอาหารชั้น ได้มีหลากหลายชนิดตามท้องตลาด อาหารชั้น เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการเลี้ยง โคนม เพราะ โคนมที่ให้ผลผลิตน้ำนมสูงจะต้องใช้สารอาหารเป็นจำนวนมากในการผลิตน้ำนม ถ้าร่างการ โคนม ได้รับสารอาหารน้อยก็จะให้ผลผลิตน้อยตามไปด้วย แต่โคนมจะขาดอาหารหาบไม่ได้ เพราะ โคนมเป็นสัตว์ 4 กระเพาะ จะต้องมีการเลี้ยงเอื้องตามกระบวนการร่างกาย โคนม จะก่อให้เกิดการสมดุลย์แก่ร่างกาย

3. คุณภาพความสะอาดของผลิตผล

ส่วนความสะอาดน้ำนม นั้น ก็เป็นปัจจัยหลักในการประกอบอาชีพการเลี้ยง โคนม เพราะราคาจะขึ้นอยู่กับความสะอาดของน้ำนมที่เกษตรกรนำไปขาย เห็นได้ว่าน้ำนมมีคุณภาพโปรตีนสูง จึงก่อให้เกิดความเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ต่าง ๆ ได้ง่าย เพราะฉะนั้นทุกขั้นตอนหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้รีดนม นั้น จะต้องสะอาดทุกขั้นตอน สำหรับปริมาณน้ำนมดิบในประเทศไทยนี้ ยังไม่เพียงพอความต้องการของตลาด เกษตรกรรายใดส่งน้ำนมมากตามปริมาณน้ำนมที่ส่งแต่ต้องใส่คุณภาพตามมาตรฐานตามโรงงานรับนมกำหนดด้วย

2. อาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมือง

อาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นอาชีพหนึ่งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหนองยาง มานานแล้ว แต่ผู้รู้บางรายได้ทำการเลี้ยงใหม่ โดยได้ศึกษา

1. การสร้างคอกและโรงเรือน

ควรสร้างในสถานที่ที่มีอากาศถ่ายเทและร้ออย่างมิดชิด เพื่อป้องกันสัตว์อื่นมากินไก่

2. การให้วัคซีนไก่

ควรให้ตามกำหนดที่ปศุสัตว์อำเภอกำหนด เพราะจะสามารถป้องกันโรคได้อย่าง
สมบูรณ์

3. การฟักไข่

การฟักไข่ให้เปอร์เซ็นต์การฟักออกดี ควรใช้วัสดุรองรังไก่ที่มีอากาศถ่ายเทได้และควร
กำจัดไรที่มีอยู่ในรัง เพราะไรจะกัดแม่ไก่ ทำให้ไก่โคตรัง ไม่ยอมฟักไข่ได้

4. การเลี้ยงลูกไก่

ควรให้อาหารเสริมไก่ คืออาหารไก่เนื้อที่มีขายในตลาด ในระยะไก่แรกเกิดถึงอายุ
1 เดือน เพราะไก่จะรอดตายสูง

5. การคัดเลือกพันธุ์ไก่

การคัดพันธุ์ไก่ ควรคัดพันธุ์ที่ดี เพราะจะสามารถขายเป็น ไก่ชนเพิ่มมูลค่าของ ไก่ได้

6. การผสมพันธุ์

การผสมพันธุ์ไม่ควรใช้พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่มีเลือดชิด เพราะจะทำให้ลูกไก่ที่ได้ไม่
แข็งแรง

7. พันธุ์ไก่ที่เป็นที่นิยม

ในปัจจุบัน พันธุ์ไก่ชนที่เป็นที่นิยม คือ พันธุ์เหลืองหางขาว, พันธุ์ประดู่หางดำ, พันธุ์
เทาทอง, พันธุ์ไชร์ร้อน, พันธุ์พม่า เป็นต้น

8. การบำรุงรักษา

การใช้สมุนไพร ในการบำรุงและรักษาโรค จะสามารถลดค่าใช้จ่าย, ค่ายาได้

9. การกำหนดจำนวนไก่ที่เลี้ยงให้เหมาะสม

การกำหนดจำนวนไก่ให้เหมาะสม ไก่จะสามารถหากินได้เอง อาจเป็นเศษอาหารใน
ครอบครัวให้กินก็เพียงพอ สามารถลดต้นทุนค่าอาหาร ไก่ได้

3. อาชีพค้าขาย

อาชีพค้าขายของสมาชิกในชุมชนนั้น ปัจจัยนำเข้าที่ดีในอาชีพด้านการค้าขายคือ คุณภาพ
ของผลิตภัณฑ์ และราคาเป็นสำคัญ ในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์นั้นเป็นส่วนช่วยให้กับ พ่อค้า แม่
ค้า ที่เปิดร้านขายของเป็นอย่างมาก เพราะความพึงพอใจของลูกค้าเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีคุณภาพ ของ
ฝักนารับประทาน ก็จะค้าขายดี มีลูกค้าประจำเป็นจำนวนมากอีกด้วย พร้อมทั้งราคาที่กำหนดการ
ขาย ถ้าได้ซื้อสินค้าที่มีราคาถูกกว่า คุณภาพดีนั้น ก็จะมีกำไรมากทำให้มีรายได้มากขึ้นด้วย

4. อาชีพ ทำสวน

สมาชิกที่ขอเข้ามาประกอบอาชีพนั้น จะมีสวน ที่ทำมาหากินเป็นของตนเอง เป็นการสนับสนุนกิจการที่ตนเองมีอยู่ อาทิ ปลูก , ยาง่าแมลง เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่ดีของการทำพืชไร่คือ ต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้า อากาศ ปลูก ยาง่าแมลง เป็นหลัก

4. ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ความเข้มแข็งของชุมชน

1. ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของชุมชนในท้องถิ่น พบว่า จากข้อมูลในสมาชิกในชุมชนต้องการเห็นผู้นำท้องถิ่นมีคุณธรรม และ ความยุติธรรม รับฟังการแก้ปัญหาสมาชิกในชุมชน และความสามัคคีในทุกด้าน ของสมาชิกในชุมชน

2. ความเข้มแข็งของชุมชนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า สมาชิกในชุมชนเกิดความสามัคคีมากขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น และร่วมกันคิดแก้ปัญหาภายในชุมชน จากการสำรวจการจัดเวที และการประชุมในหมู่บ้าน

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

ในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยสารนิพนธ์ ได้มีวัตถุประสงค์ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ดังนั้น การบรรลุวัตถุประสงค์ ของการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมิน โครงการ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ของสารนิพนธ์ฉบับนี้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองยาง หมู่ที่ 11 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้-

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ได้รับอนุมัติหรือไม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการ และปัจจัยด้านลบ ที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่ามีอะไรบ้าง
3. เพื่อก่อให้เกิดองค์กรเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ในชุมชนในระดับอำเภอ และระดับอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการนำมาเพื่อการพัฒนาให้มีความเจริญในทุก ๆ ด้านของชุมชน
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงาน เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1.2 วิธีดำเนินการ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของผู้วิจัยสารนิพนธ์ มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source)
2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Second Data Source)

โดยใช้วิธีการ

1. การสัมภาษณ์ (Interview)
2. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)
3. การสังเกต (Observation)
4. การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data)
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

1.3 ผลการดำเนินการ

จากการจัดให้มีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้วิจัยสารนิพนธ์ ได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ กองทุนหมู่บ้านหนองยาง หมู่ 3 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่มี นายสุมัตยาน ชุนสูงเนิน เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และมีคณะกรรมการร่วมอีก 12 คน รวมเป็น 13 คน โดยแบ่งเป็น ชาย 7 คน หญิง 6 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาอีกจำนวน 3 คน เป็นชายทั้งหมด

กองทุนหมู่บ้านหนองยาง ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ตามนโยบายของรัฐบาล โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านนั้น ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน โดยกระบวนการคัดเลือกนั้น ได้มีประชาชนในหมู่บ้านจำนวน $\frac{3}{4}$ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนและจัดสรรงานฝ่ายต่าง ๆ ถือเป็นประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานของประเทศไปในทางเดียวกัน จากนั้น คณะกรรมการกองทุนทุกคน และประชาชนที่เข้าร่วมประชุม ได้ร่วมกันร่างระเบียบของกองทุนโดยเป็นที่เห็นชอบของทุกฝ่าย จากนั้นได้ทำการรับสมัครสมาชิกกองทุน โดยทำการรับสมัครผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่ได้ร่างระเบียบไว้ และรับสมัครสมาชิกในอัตราค่าธรรมเนียมการสมัคร รายละเอียด 10 บาท และผู้สมัครเป็นสมาชิก จะต้องชำระค่าหุ้นของกองทุนอีกคนละ 20 บาท รวมเป็นคนละ 30 บาทในการเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหนองยางได้จัด ได้ขึ้นทะเบียนกองทุน เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 โดยมีข้าราชการส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้รับการขึ้นทะเบียน และได้รับเลขทะเบียนที่ 30211203 เป็นเลขทะเบียนกองทุน ได้รับการอนุมัติเงินจำนวน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 และได้ทำการอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุน ทั้งสิ้น 46 ราย เป็นเงินจำนวน 807,000 บาท คงเหลือเงินจำนวน 193,000 บาท โดยสำรองไว้เป็นเงินฉุกเฉินสำหรับสมาชิกในชุมชน และมีเงินออมทรัพย์ในหมู่บ้าน ณ. ปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) จำนวน 94,900 บาท แต่ยังมีได้ปล่อยให้สมาชิกกู้เงินออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ทำให้มีเงินคงเหลือในกองทุนทั้งสิ้น 287,900 บาท

สมาชิกที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านหนองยาง ทั้งสิ้น 46 ราย ประกอบด้วย

1. ผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม - สัตว์ปีก	จำนวน 41 ราย	เป็นเงินจำนวน 727,000 บาท
2. ผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงค้าขาย	จำนวน 4 ราย	เป็นเงินจำนวน 75,000 บาท
3. ผู้ประกอบอาชีพทำสวน	จำนวน 1 ราย	เป็นเงินจำนวน 5,000 บาท
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 46 ราย	เป็นเงินจำนวน 807,000 บาท

ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพนั้น อยู่ในระดับปานกลาง เพราะกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นกองทุนแรกของหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล การจัดการกองทุนของหมู่บ้านจึงเป็นไปอย่าง ค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป แต่ไปในทิศทางของรัฐบาล คณะกรรมการของหมู่บ้านยังไม่มี ความชำนาญในเรื่องของการบริหาร จึงต้องมีการดำเนินงานที่เป็นไปด้วยความละเอียดและรอบคอบ และที่สำคัญ ความพยายามที่จะให้กองทุนหมู่บ้านอยู่ได้อย่างยั่งยืน เป็นตัวกำหนดให้ทุก ๆ ฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่จะรักในเงินกองทุน โดยชี้ให้เห็นว่าเงินกองทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้านนั้นเป็นของทุก ๆ คน ไม่ใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืมมา

ส่วนความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของชุมชนนั้น โดยส่วนใหญ่แรกเริ่มยังไม่ค่อยเข้าใจลึกซึ้ง เพียงแต่เข้าใจว่าเป็นเงินที่รัฐบาลให้มาหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกได้กู้ยืม และคืนภายในระยะเวลา 1 ปี แต่หลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และได้แนะนำในเรื่องของกองทุนหมู่บ้าน วัตถุประสงค์ของรัฐบาล และการนำเงินที่กู้ยืม ไปใช้ ให้ประชาชนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของกองทุนได้ทราบ ความเข้าใจในเรื่องของกองทุน และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ของประชาชนดีขึ้นมาก เข้าใจศักยภาพและความสามารถในการชำระหนี้เงินคืนให้กับกองทุนของคน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเงินกองทุนมากขึ้น และจะพยายามรักษาเงินกองทุนนี้ไว้ให้อยู่อย่างยั่งยืน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

1. ระเบียบข้อบังคับของกองทุนที่จัดทำโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน
2. ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนในการจัดตั้งกองทุน
3. การมีกองทุนเดิมที่มีอยู่ในหมู่บ้านก่อนที่จะมีกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท
4. กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน มีการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความเจริญเข้าสู่หมู่บ้าน
5. คณะกรรมการกองทุน ดำเนินการเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ว่าด้วย การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
6. การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งกองทุน

2. ปัจจัยด้านลบ

1. ขาดความร่วมมือการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกในชุมชน
2. สมาชิกบางคนยังเข้าใจในกฎระเบียบที่สำคัญของกองทุนได้ไม่ดีพอ
3. การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืม เป็นอัตราที่สูงเกินไป สำหรับสมาชิกที่มีศักยภาพในการชำระเงินคืน ไม่มากพอ
4. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีภายในหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน
5. คณะกรรมการบางคน มีเพียงรายชื่อติดไว้ว่าเป็นกรรมการ โดยที่ในทางปฏิบัติไม่เคยมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิก
6. ผู้นำชุมชน / ประธานกองทุน ขาดการตัดสินใจที่เด็ดขาด ที่มีใช้การผูกขาด ในเรื่องของการพัฒนาหมู่บ้าน มีแต่เพียงความคิดเห็นและแนวทางในการที่จะพัฒนาหมู่บ้าน แต่ไม่มีการตัดสินใจที่จะกระทำได้คิดไว้
7. สมาชิกบางคนต้องการกู้เงินจากกองทุน แต่ไม่มีผู้ค้ำประกันให้ เพราะผู้ค้ำประกันไม่มั่นใจในความสามารถในการชำระเงินคืนให้กับกองทุนของสมาชิก
8. สมาชิกบางคนนำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ไม่ตรงวัตถุประสงค์ที่ได้ขอเสนอไว้ให้กับกองทุน และสมาชิกบางคนกู้เงินไปใช้ตรงกับที่ได้เสนอไว้กับกองทุน แต่การนำไปใช้นั้นผิดหลักการ คือการลงทุนในส่วนที่จะได้ผลตอบแทนในระยะเวลา เกินกว่ากำหนดการชำระเงินคืนกองทุน
9. คณะกรรมการไม่มีความชำนาญในเรื่องของการจัดทำบัญชี เพราะ การจัดทำบัญชีตามที่ได้รับรองโดยทั่วไป คณะกรรมการไม่เข้าใจหลักการ ถึงแม้จะมีการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

2.1 ในด้านระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

1. กฎระเบียบที่สำคัญของกองทุนหมู่บ้านควรมีการแจกจ่ายให้สมาชิกที่ได้รับเงินกู้ยืม ได้ศึกษาด้วย เพื่อความเข้าใจในกฎระเบียบที่มากขึ้น
2. ระเบียบข้อบังคับในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยควรมีการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะของเศรษฐกิจในประเทศ และความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้

2.2 ในด้านการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

1. ผู้นำชุมชน / ประธานกองทุน ควรมีการตัดสินใจที่เด็ดขาดในด้านของการพัฒนาความเจริญ พร้อมทั้งหาแนวทั้งหาแนวร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน
2. สนับสนุนให้คณะกรรมการทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานกองทุน เพื่อการพัฒนาความเจริญของหมู่บ้าน หรือมีค่าตอบแทนในการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนจากส่วนกลาง โดยเฉพาะ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้การดำเนินงานของคณะกรรมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่มากขึ้น
3. ในด้านการจัดทำบัญชี คณะกรรมการควรเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มากขึ้น หรืออาจปรับปรุงระบบบัญชีให้ง่ายขึ้น ไม่ต้องมีความซับซ้อน เพื่อสะดวกในการจัดทำบัญชีของกองทุน
4. ควรมีการประชุมของสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุน และหมู่บ้าน เป็นข้อกำหนดประจำเดือนของทุก ๆ 1 เดือน

2.3 ในด้านของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1. ชี้แจงและทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้ง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและแก้ไขต่าง ๆ ร่วมกัน
2. จัดกลุ่มผู้รับผิดชอบในด้านการประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้นเพื่อการรับรู้อย่างทั่วถึงของสมาชิกในชุมชน
3. การกู้ยืมเงินของสมาชิก ควรจัดกลุ่มผู้ค้ำประกันภายในสมาชิกด้วยกัน เพื่อการได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการ
4. แนะนำให้ผู้กู้ได้ใช้เงินให้ถูกต้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ขอกู้ไว้กับกองทุน เพื่อการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ในรอบปีต่อไป
5. สมาชิกในชุมชน ควรมีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อรักษาให้อยู่อย่างยั่งยืน ด้วยการชี้แนะให้เห็นประโยชน์ของการมีกองทุนในหมู่บ้าน

.....

บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน. สำนักงาน. มปป. คู่มือเตรียมการความกองทุนหมู่บ้าน
1 ล้านบาท (ฉบับหมู่บ้าน). กรุงเทพฯ .
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สุรสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และ
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ. ศูนย์
ประสานงาน. 2544. ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน เอกสารการดำเนินงานกองทุน
หมู่บ้าน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. 2544. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดร. อภิชาติ พันธแสน. 2539. พัฒนารายชื่อบทไทย : สมุทัยและมรรค แนวคิดทฤษฎีและภาพรวม
ของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : บริษัททอมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- เทคโนโลยีสุรนารี. มหาวิทยาลัย. มปป.คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการ
และการประเมินโครงการ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). 2544. รวมบทความทางการประเมิน หน้า 221 – 234
(เอกสารสำเนา). พิมพ์ครั้งที่ 6. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธี ประศาสตร์เศรษฐ, ฉันทนา บรรพศิริโชติ, โชคชัย สุทธาเวศ และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ.
2544. วิถีสังคมไท ชุดที่ 3 เศรษฐกิจ-เศรษฐศาสตร์ทางเลือก : เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุดาวดี แสงสุริย์ฉาย. 2544. คำแถลงนโยบาย ของ คณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 (เอกสารสำเนา). โรงพิมพ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภာสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน
มาตรฐานการอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2544. การประเมินเพื่อพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1.
นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน
มาตรฐานการอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2544. วิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี :
บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน
มาตรฐานการอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2544. สารนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี :
บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

